

Viestinnän opetus ja sen kehittämistarpeet metsäalan koulutuksissa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

metsätalousinsinööri AMK

kevät 2025

Anniina Paukkunen

Koulutus	Metsätalousinsinööri	
Tekijä	Anniina Paukkunen	Vuosi 2025
Työn nimi	Viestinnän opetus ja sen kehittämistarpeet metsäalan koulutuksissa	
Ohjaaja	Antti Sipilä	

Työn tarkoituksena oli edistää laadukkaan, työmarkkinoiden tarvetta vastaavan koulutuksen kehittämistä muuttuvissa viestinnän toimintaympäristöissä. Viestinnän keinoin voidaan turvata alan kilpailukykyä ja uudistumista myös tulevaisuudessa. Tutkittavia asioita olivat viestinnän opetuksen laatu suhteessa työelämän tarpeisiin, toimivat opetusmenetelmät eri viestinnän osa-alueilla, sekä lähivuosien muutostarpeet viestinnän opetuksessa. Metsämiesten säätiö työn toimeksiantajana arvioi tulosten perusteella hankkeidensa vaikuttavuutta ja etsii ideoita viestinnän opetuksen kehittämiseksi edelleen. Oppilaitokset voivat hyödyntää tuloksia opetuksensa suunnittelussa.

Metsäalan suomenkielisten viestintäopintojen laatua tarkasteltiin alan perustutkinnoissa toisella asteella, ammattikorkeakoulussa ja yliopistoissa. Aineistoa kerättiin internetissä julkaistuilta, lukuvuoden 2024–2025 opetus- sekä toteutussuunnitelmilta. Lisäksi järjestettiin Webropol -kyselytutkimus metsäalan lehtoreille. Kyselyn tuloksia täydennettiin kolmella haastattelulla. Työ on tutkimuksellinen ja sen aineistot analysoitiin laadullisin menetelmin.

Viestinnän opetuksessa painottuivat kirjallisten taitojen lisäksi suulliset esiintymis- ja keskustelutaidot. Erilaisten etäviestintäkanavien lisääntyminen edellyttää tulevilta metsäammattilaisilta kykyä suunnitella viestintää, sekä toteuttaa sitä vastaanottajan tarpeet huomioiden. Opetusmenetelmiä yhdistellään ja viestinnän opetus toteutuu osin ammattiaineisiin sisällytettynä. Yhteistyö työelämän edustajien kanssa nähtiin tärkeänä, ja sitä halutaan edelleen kehittää. Keskeisin tekijä viestinnän opetuksessa on kuitenkin opettajan kyky löytää ja tarjota erilaisille oppijoille sopivia tapoja harjoitella viestintätaitoja.

Avainsanat viestintä, metsäala, opetusmenetelmät

Sivut 34 sivua ja liitteitä 4 sivua

DP Degree Programme in Forestry
Author Anniina Paukkunen Year 2025
Subject Teaching Communication and Its Development Needs in Forestry Education
Supervisor Antti Sipilä

The purpose of this thesis was to further develop a degree programme module to meet the needs of the labor market in changing communication environments. Communication can be used to renew the Finnish forest sector and secure its competitiveness. The issues studied were the quality of communication education in relation to the needs of working life, effective teaching methods in different areas of communication, and the changing needs in communication teaching in the coming years. The commissioner, Metsämiesten Säätiö, evaluated the effectiveness of its projects based on the results and looked for ideas for developing communication teaching materials. Educational institutions can utilize the results in planning their teaching.

The quality of Finnish-language communication studies in the forestry sector was examined at vocational studies and in Bachelor's programmes. Data was collected from teaching and implementation plans for the 2024-2025 academic year published on the internet. In addition, a Webropol survey was organized for forestry lecturers. The results of the survey were supplemented by three interviews. The work was research-based, and the data was analyzed using qualitative methods.

In addition to written skills, the teaching focused on oral presentation and discussion skills. The increase in various remote communication channels requires future forest professionals to have the ability to plan communication and implement it considering the needs of the recipient. Teaching methods are combined, and communication teaching is partly integrated into subject modules. Teaching communication in working life was seen important, and it is intended to be further developed. However, the most important factor in communication teaching is the teacher's ability to find and offer suitable ways for different learners to practice communication skills.

Keywords Communication, Forestry, Teaching Methods

Pages 34 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Viestintä	2
2.1	Viestinnän rooli yhteiskunnassa ja koulutuksessa	2
2.2	Viestintä työelämätaitona ja metsäalan erityispiirteet	4
2.3	Opetusmenetelmät eri koulutusasteilla	6
2.4	Viestinnän opetuksen muutostarpeet	8
3	Tutkimusmenetelmät ja aineiston analysointi	9
3.1	Opetussuunnitelmien tarkastelu	10
3.2	Kyselytutkimus	11
3.3	Haastattelut	13
4	Tulokset	14
4.1	Toisen asteen tutkinnon perusteet	14
4.2	Korkeakoulujen opetussuunnitelmat	15
4.2.1	Tiedonhaku ja luotettavuuden arviointi	15
4.2.2	Erilaisiin tarpeisiin tuotetut tekstilajit ja raportointi	16
4.2.3	Viestinnän arviointi ja sanaton viestintä	16
4.2.4	Esiintymistaidot	17
4.2.5	Markkinointiviestintä ja asiakaspalvelu	18
4.2.6	Verkostot	18
4.3	Opetushenkilöstön näkemykset	19
4.4	Kyselytutkimus ja haastattelut	19
4.4.1	Opetuksen työelämävastaavuus ja resurssit	19
4.4.2	Opetusmenetelmät	21
4.4.3	Muutostarpeet	25
5	Johtopäätökset	26
6	Pohdinta	29
	Lähteet	32

Kuvat

Kuva 1. Kansallisen metsästrategian toimeenpanossa keskeiset kärkihankkeet ovat metsien kasvu, elonkirjo talousmetsissä sekä metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky (Maa- ja metsätalousministeriö 2024, s. 6–7).....	3
Kuva 2. Viestinnän opetuksen laatu suhteessa työelämän edellyttämiin taitoihin.	20
Kuva 3. Lisäopetuksen tarve toisen asteen koulutuksessa.....	21
Kuva 4. Viestinnän työkalujen tarve eri aihealueilla.	23
Kuva 5. Eri koulutusasteiden näkemykset opetusmateriaalien toteuttamistavoista.....	24

Liitteet

Liite 1.	Kyselylomake
----------	--------------

1 Johdanto

Suomi on seisonut puujaloilla vuosikymmenien ajan. Voidakseen olla jatkossakin tukeva osa kansantalouttamme, metsäala tarvitsee ajanmukaiset työkalut maastossa toimimisen lisäksi yhteistyöhön ja viestintään. Viestinnän keinoin voidaan turvata alan kilpailukykyä ja uudistumista (Maa- ja metsätalousministeriö 2024, s. 6–7). Nykytilassaan metsäkeskustelu kärsii eri osapuolien kohtaamattomuudesta, ja tasavertaisen keskusteluyhteyden rakentamiseen on tarvetta (Wiio, 2024). Kestävän kehityksen toteuttaminen metsässä vaatii pitkäjänteisyyttä, ja vihamielinen sekä syyllistävä metsäkeskustelu vaikuttaa myös alan ammattilaisten työhyvinvointiin (Borgman, 2025). Aihe on kiinnostava myös omasta, aikuisopiskelijan näkökulmastani. Haluan osallistua monimuotoisiin keskusteluihin, ja oppia niissä tarvittavia taitoja. Osallistuminen eri viestintäkanavissa on helpompaa kuin koskaan, mutta vaikuttavan viestin saaminen perille edellyttää harkintaa ja suunnitelmallisuutta.

Millainen on metsäalan ääni tulevaisuudessa? Vastausta on luontevaa etsiä opetuksesta, joka alkaa varhaiskasvatuksen sekä peruskoulun metsäkasvatuksesta ja kattaa kaikki koulutustasot ammattikoulusta ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Metsällisiin sisältöihin kietoutuva viestinnän opetus on keskeinen osa tulevaisuuden ammattilaisten työtä. Saavuttamalla riittävät viestintätaidot opiskelija saa hyvät lähtökohdat oman alansa sisällä toimimisen lisäksi ammattitaidon esille tuomiseen yhteiskunnallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä. Metsämiesten Säätiö pyrkii vahvistamaan tulevaisuuden metsäammattilaisten viestintätaitoja tuottamalla kaikille opintoasteille soveltuvaa, maksutonta viestinnän opetusmateriaalia. Viestintä on pakollinen osa metsäalan tutkintoja, ja se kytkeytyy vahvasti alan kansallisiin tavoitteisiin.

Koulutustarpeiden ennakoimiseksi tarvitaan ajantasaista tietoa viestinnän opetuksen laadusta ja sisällön monipuolisuudesta metsäalalla. Tässä työssä oli tavoitteena vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Onko puhe- ja kirjoitusviestinnän sekä vuorovaikutustaitojen opetus riittävää vastatakseen työelämän tarpeisiin?
- Mitkä ovat toimivia tapoja viestinnän opetuksessa?
- Miten viestinnän opetuksen menetelmiä ja opetusmateriaaleja kehitetään lähivuosina?

2 Viestintä

Viestintä on monitahoinen käsite, eikä sen onnistumista voida yksinkertaisesti todentaa (Haaparanta, 2022). Viestinnän voidaan ajatella olevan kahden osapuolen välistä tietoista ja tarkoituksellista toimintaa. Joidenkin tutkijoiden mielestä viestinnäksi voidaan määritellä kaikki muu toiminta paitsi sellainen, jota viestivä osapuoli ei ole tarkoittanut viestiksi, eikä vastaanottaja ole sitä huomannut. Toinen tapa määritellä viestintää liittyy lähettäjän tietoiseen toimintaan riippumatta siitä huomaako vastaanottaja viestiä. Joidenkin tutkijoiden näkemys on, että viestintää on tapahtunut, kun se on jollain tavalla vastaanottajalle merkityksellistä ja hän reagoi viestintään heti tai myöhemmin, tarkoituksella tai tahattomasti. (Helsingin yliopisto, 2025)

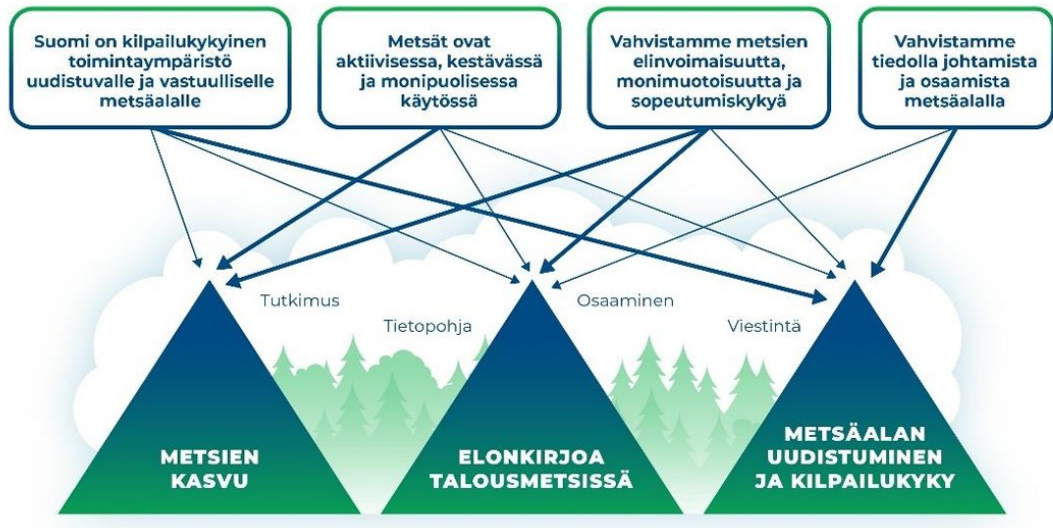
Viestintä ei ole aina uuden viestin siirtämistä lähettäjältä vastaanottajalle, vaan toistuessaan viestintä tuottaa yhteisyyttä ja vahvistaa identiteettejä. Viestintä siis välittää uutta tietoa ja vahvistaa jo olemassa olevia tietoja. (Kunelius, 1997, s.10–13)

Viestintää ja vuorovaikutusta käytetään käsitteinä limittäin, usein samanmerkityksisinä. Tässä työssä ei tehdä eroa näiden kahden välille, vaan viestintä tarkoittaa samaa kuin vuorovaikutus.

2.1 Viestinnän rooli yhteiskunnassa ja koulutuksessa

Voimassa oleva kansallinen metsästrategia kuvaa tavoitteita, joihin julkinen valta keskittyy metsäalan kehittämiseksi. Tutkimus, tietopohja, osaaminen, digitalisaatio ja avoimen datan hyödyntäminen, vuorovaikutus sekä viestintä sisältyvät jokaiseen kärkihankkeeseen (Kuva 1). Viestintä nähdäänkin edellytyksenä erityisesti alan uudistumiselle, vastuullisuudelle ja kilpailukyvyille. (Maa- ja metsätalousministeriö 2024, s. 6–7) Käytännön metsätaloutta ja metsänhoitoon liittyviä viestinnällisiä vähimmäisvelvoitteita on kirjattu lakiin, jossa määritellään metsän hakkaajan ja suunnittelijan vastuut (Metsälakiin 1093/1996).

Kuva 1. Kansallisen metsästrategian toimeenpanossa keskeiset kärkihankkeet ovat metsien kasvu, elonkirjo talousmetsissä sekä metsäalan uudistuminen ja kilpailukyky (Maa- ja metsätalousministeriö 2024, s. 6–7).

Viestinnän vaikuttavuuden mittaaminen ja hyvät mittarit vaativat ammattiosaamista sekä suunnittelukykyä. Parhaassa tapauksessa taitavalla viestinnällä voidaan tukea yhteisten tavoitteiden toteutumista haastavissa tilanteissa, ehkäistä kriisejä ja rakentaa päämäärätietoisesti organisaatioiden mainetta sekä niiden vaikuttavuutta. (Haaparanta, 2022)

Ammatillisen koulutuksen lakisääteinen tarkoitus on vastata työ- ja elinkeinoelämän osaamistarpeisiin ja antaa valmiuksia yrittäjyyteen, sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 § 2). Työ- ja elinkeinoelämän tarpeiden huomioimisesta määritellään erikseen, että koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä, arvioitaessa ja kehitettäessä sekä osaamistarpeita ennakoitaessa on tehtävä työelämäyhteistyötä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 § 4).

Ammatilliset tutkinnot muodostuvat siten, että perustutkintoon sisältyy kolme kaikille yhteistä tutkinnon osaa. Näitä ovat viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 § 13.)

Ammatillisen koulutuksen oppimisympäristönä voi hyödyntää erilaisia tiloja koululuokasta verkkopohjaiseen oppimisalustaan tai mobiilisovellukseen, eli sosiaaliset kontaktit muodostavat fyysisten tilojen lisäksi oppimisympäristöjä. Oppimiseen osallistuva henkilö voi opettajan tai opiskelutoverin lisäksi olla virtuaalihahmo tai robotti. Keskeistä on, että ympäristö tukee opiskelijan kehittymistä ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä, sekä mahdollistaa osaamistavoitteiden saavuttamisen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020)

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on lakiin kirjattu työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuva opetus. Lisäksi opetuksen on perustuttava tutkimukseen, sekä taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin. (Ammattikorkeakoululaki 941/2014 § 13) Lakiin myöhemmin tehty lisäys mahdollistaa viestinnän opetuksen järjestämisen yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa (Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 941/2017 § 8a). Opetuksen järjestäjän roolissa ammattikorkeakoulun on kuvattava selkeästi opetussuunnitelmassaan sekä tutkintoon kuuluvat, että täydentävät kieli-, kulttuuri- ja viestintäopinnot (Murtola ym., 2023, s. 9).

Yliopistossa alemman korkeakoulututkinnon tulee antaa opiskelijalle riittävä viestintä- ja kielitaito (Valtioneuvoston asetus yliopistotutkinnoista 794/2004 § 7). Koulutuksessa viestintä jaetaan karkeasti puhe- ja kirjoitusviestintään. Puheviestintä voi sisältää esiintymis- ja vaikuttamistaitoja, työelämäviestintää, ryhmäviestintää ja neuvottelutaitoja, kirjoitusviestintä taas eri tekstilajien tunnistamista, tekstien rakennetta ja viittauskäytäntöjä sekä lähdekritiikkiä (Helsingin yliopisto, 2025).

Sekä alemman, että ylemmän korkeakoulututkinnon rakenteeseen voi kuulua kieli- ja viestintäopinnot, mutta näitä ei määritellä tarkemmin (Valtioneuvoston asetus yliopistotutkinnoista 794/2004 § 9; § 15). Yliopistoilla on ammattikorkeakoulujen tapaan mahdollisuus järjestää viestinnän opetus yhteistyössä toisen korkeakoulun kanssa tai hankkia sen toiselta korkeakoululta, eikä yliopiston tarvitse koulutusvastuunsa toteuttamiseksi järjestää omaa opetusta näiltä osin (Yliopistolaki 558/2009 § 7a).

2.2 Viestintä työelämätaidona ja metsäalan erityispiirteet

Kieli- ja viestintätaidon hyödyntäminen on työssä jokapäiväistä työyhteisöissä ja sujuvassa kanssakäymisessä. Viestinnällä on erityinen rooli tiedon tuottamisen lisäksi yhteisen ymmärryksen luomisessa. Se tekee asioita ymmärrettäväksi ja vaikuttaa tapamme ymmärtää asioita. (Scheinin, 2014, s. 7)

Kieli- ja viestintätaidon tarve vaihtelee sen mukaan, millaisissa tehtävissä organisaation sisällä henkilö toimii. Esimerkiksi suorittavan työn tekijällä on erilaiset viestintätarpeet kuin operatiivisessa työssä toimivalla tai esihenkilöllä. (Scheinin, 2014, s. 7) Metsäalan töissä käytetään usein koneita ja liikutaan työmailla, joissa myös ympäröivä luonto vaikuttaa työturvallisuuteen. Työturvallisuuslaki (738/2002 § 17) velvoittaa työntekijän ja työnantajan toimimaan yhteistyössä, noudattamaan ohjeita sekä välittämään toisilleen tietoa työolosuhteisiin vaikuttavista tekijöistä.

Mommo (2023, s. 38) ehdottaa opinnäytetyössään työyhteisön viestinnän kehittämiseksi toimivia viestintävälineitä ja viestinnän oikeaa ajoitusta, unohtamatta kasvokkain tapahtuvaa viestimistä, jossa on mukana myös ilmeet ja eleet. Työyhteisön ja asiakkaan välillä tapahtuvassa viestinnässä metsänomistajat kokevat edelleen sähköisten alustojen viestintäkanavat puhelinsoittoa, sähköpostia tai tekstiviestiä etäisemmiksi tavoiksi välittää ajankohtaista tietoa (Kauppinen, 2022). Ellei tiedon jakamista tapahdu ja yhteisön jokainen jäsen kannan vastuutaan asioiden esille tuomiseksi, työt eivät välttämättä suju kuten pitäisi ja henkilöiden väliset vuorovaikutussuhteet voivat vaikeutua (Mommo, 2023, s. 38).

Organisaatioiden kasvaessa niiden sisäinen viestintä muuttuu yhä monimutkaisemmaksi. Toisaalta viestintä organisaation ulkopuolelle on tärkeää ja työnantajamaineen merkitys on kasvussa. Työyhteisöillä on omat päämääränsä, jotka sen jäsenet tuntevat hyvin tai huonosti. Tuntemisen tasoon vaikuttaa paitsi työnantajan välittämä viesti, myös työntekijän kyky ottaa tietoa vastaan. Vastuuosapuolia viestinnässä on aina kaksi, ja positiivisen viestintäilmapiirin luominen vaatii tahtoa sekä osaamista. Markkinoinnin ohella työyhteisön sisäisen viestinnän välineeksi on juurtunut sosiaalinen media, joka muuttaa toimintatapoja ja työskentelyä mahdollistaen entistä nopeampaa ja selkeämpää viestintää. Hyvin toimivalla sisäisellä viestinnällä on mahdollista kohentaa ilmapiiriä, innovaatiokykyä ja työhön sitoutumista. Toisaalta viestinnän laiminlyönti ja kiire työyhteisössä, etenkin esimiesviestinnän osalta, vähentävät työyhteisöviestinnän mahdollisuutta tarjota lisäarvoa organisaation toimintaan. (Aali & Leino, 2014, ss. 51–52) Työyhteisön sisällä ja sidosryhmien välillä tapahtuvan, järjestelmällisen viestinnän tavoitteita tukemaan on kehitetty erilaisia toimintamalleja, kuten strategisen viestinnän malli (Gulbrandsen & Just 2020).

Maa- ja metsätalousministeriö (2022, s. 22) tuo raportissaan esiin, että etenkin metsuri-metsäpalveluiden tuottajakoulutukseen olisi saatava imagotyötä tekemällä jatkossa hakeutumaan määrällisesti pieni joukko ammattimetsurityöhön soveltuvia ja motivoituneita opiskelijoita.

Metsätalousinsinöörien koulutuksessa viestintää on pidetty tärkeänä taitona myös 2010-luvulla. Kurkelan (2011, s. 43) haastattelemat metsäalan organisaatioissa työskentelevät johtajatason henkilöt arvostivat kokoustekniikkaa ja esiintymistaitoa jopa enemmän kuin tiedotteiden ja raporttien laatimista. Toimihenkilötasolla keskeisinä viestinnän taitoina nousivat tuolloin esiin raportointi ja yleisölle esiintyminen.

Metsäalan koulutuksiin vaikuttavat vuoteen 2040 mennessä merkittävästi supistuvat nuorten ikäluokat. Koulutus tapahtuu metsäisillä alueilla, joissa väestö vähenee erityisesti asutuksen keskittyessä seutukeskuksiin. Yksi ratkaisu on lisätä liikkumista töiden mukaan opintojen edetessä. Opiskelijoista joudutaan kilpailemaan ja metsäalan yhteinen viestintä on tässä muutoksessa keskeinen työkalu (Maa- ja metsätalousministeriö 2022, s. 4).

Kosamo (2022, s. 27) toteaa opinnäytteessään viestinnällä luodun näkyvyyden sekä metsänomistajien kontaktoinnin luovan varmuutta ja luotettavuutta yritykseen. Vaikka sopimuksia palveluista ei tehtäisi välittömästi, hyvä keskustelu jää mieleen ja tulevaisuudessa metsänomistajan kynnys yhteydenottoon on matalampi (Kosamo 2022, s. 27). Metsäalalla toimivissa yrityksissä työn laadukkaan toteuttamisen ohella hyvä asiakaskokemus on tärkeimpiä erottautumiskeinoja (Kauppinen, 2022).

Vastavalmistuneet metsätalousinsinöörit kokivat osaamisensa kehittyneen Työtehoseuran teettämässä tutkimuksessa 29 mitatusta taitoalueesta eniten tiedonhankintataidoissa, tieto- ja viestintäteknologian käyttötaidoissa sekä äidinkielellä tapahtuvassa kirjallisessa ja suullisessa viestinnässä. Vertailussa olivat vuosien 2020 ja 2023 kyselytutkimuksien tulokset. (Kilpeläinen & Lautanen 2024, s. 6)

2.3 Opetusmenetelmät eri koulutusasteilla

Metsäalan ammatillisissa koulutuksissa on käytössä lähiopetuksen lisäksi reaaliaikaista etäopetusta, itsenäistä etäopiskelua ja ohjausta. Vähintään kahden eri menetelmän yhdistäminen voidaan käsittää hybridiopetuksena tai sulautuvana opetuksena, jossa hyödynnetään kunkin opetustavan vahvuuksia. Oppiminen saattaa jäädä pinnalliseksi, jos teoriaopetus järjestetään erikseen luokassa ja käytännön opetus muualla. (Lindström 2021, ss. 7–8)

Linströmin (2021, s. 32) kyselytutkimuksen perusteella metsäalan toisen asteen oppilaitoksissa käytetään kolmea hybridimallia. Ensimmäisessä opetus vuorottelee eri oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien välillä. Toisessa opiskelija saa valita itselleen

sopivan opetusmenetelmän tai ajankohdan. Kolmannessa mallissa opetus toteutetaan pääsääntöisesti verkossa, mutta opintojen suorittaminen edellyttää jonkin verran osallistumista lähiopetukseen.

Toisen asteen koulutuksessa on nähty haasteena digitalisaation hyötyjen epätasainen jakautuminen eri aloille. Digitaalisuuden hyödyntäminen osana opetusmenetelmiä ei pitäisi olla riippuvainen opettajan omasta halusta tai kiinnostuksesta. Suurin osa opettajakunnasta on kuitenkin halukasta jakamaan osaamistaan etenkin oman koulutuksen järjestäjän sisällä. Kumppanuudet työelämän ja yritysten kanssa korostuvat jatkuvasti ja yhteistyö laajentaa niin opiskelijan, kuin opettajankin osaamista. (Opetushallitus 2018, ss. 72–73)

Metsäalan toisen asteen oppilaitosten välistä yhteistyötä tulisi edelleen lisätä ja kehittää, sillä samaa aihetta opettavia opettajia on vähän tai ei ollenkaan. Kouluttajien ja ohjaajien välille kaivataan hyvien käytäntöjen jakamista vapaaehtoisuuteen perustuvassa verkostossa. (Lindström 2021, s. 33)

Viestintäopintoja tarjotaan ammattikorkeakouluissa monipuolisesti eri toteutustavoilla, jotta opiskelijoilla on mahdollisuus valita omaan oppimistapaansa ja elämäntilanteeseensa parhaiten sopiva vaihtoehto (Murtola ym., 2023, s. 21). Verkko-opetukseen on siirrytty 2020-luvulla jossain määrin myös viestinnän opetuksen osalta. Tampereen ammattikorkeakoulussa havaittiin verkkoon siirretyn oppimistilanteen jopa lisänneen oppilaiden ennakkovalmistautumista. Viestinnän suunnittelussa onkin otettava huomioon erilaisia seikkoja etäyhteydellä toimittaessa kuin kasvokkain esiinnyttäessä. Esitysmateriaalin soveltuvuus verkossa esitettäväksi, kameran sopiva etäisyys esiintyjästä, kameraan katsomisen tarpeellisuus ja kameran kulma, sekä sopivat ilmeet, eleet ja äänenpainot sekä puheen nopeus vaikuttavat siihen, miten he ottavat asiasisällön vastaan. Taitava esiintyjä voi näitä seikkoja huomioimalla vaikuttaa myös yleisön kokemukseen paitsi esittäjästä itsestään, myös verkossa tapahtuvasta vuorovaikutustilanteesta. (Saarinen & Lähteenmäki 2021, s. 20.)

Lähi- ja verkko-opetus sopivat kumpikin viestinnän opetuksen välineiksi. Jos opetusta on tarve järjestää hybriditoteutuksina, suositellaan opettajalle lisäresurssia. Lähi- ja etäpedagogiikan yhtäaikaisten toteuttaminen edellyttää usein keskenään erilaisia ratkaisuja kuormittaen sekä opettajaa, että opiskelijaa. (Murtola ym., 2023, s. 21) Yleisesti verkko-opiskelun tarjoama joustavuus lisää opiskelijoiden tyytyväisyyttä, mutta vuorovaikutuksen puute opettajan kanssa vähentää sitä (Niinivaara & Lehtonen 2023, s. 9).

Problem Based Learning (PBL) eli ongelmaperustainen oppiminen muuttui globaaliksi trendiksi 2000-luvun vaihteessa ja se on otettu käyttöön myös Suomessa. Sisältöjen jakamisen sijasta menetelmässä lähtökohtana toimivat ongelmat, jotka kumpuavat työelämän ja yhteiskunnan todellisuudesta. Yhtenä perusideoista on synnyttää motivaatiota ja voimaannuttaa opiskelijoita vaatimisen sijaan. Ymmärrystä tuottava keskustelu toimii tässä tärkeänä työkaluna. Opetuksessa menetelmän soveltaminen on vienyt myös opettajien työskentelytapoja kohti kasvavaa yhteistoiminnallisuutta. (Poikela 2002, ss. 8–10)

Integrointi on yksi tapa toteuttaa viestinnän opetusta. Käsiteltävät sisällöt ovat tällöin ammattialalähtöisiä ja viestinnän opettaja on voinut suunnitella opintosisällöt kokonaan ammattialan opettajan kanssa sekä mahdollisesti käyttää samoja työelämälähtöisiä materiaaleja opintojaksoillaan. (Scheinin, 2014, ss. 10–11) Paikkaan sitomattomassa opetuksessa, joka usein toteutetaan verkko-opetuksena, voidaan hyödyntää olemassa olevaa yhteistä korkeakoulujen verkkotarjontaa (Murtola ym., 2023, s. 21).

Perinteisesti puheviestinnän on ajateltu kehittyvän lähinnä opettajajohtoisessa harjoittelemisessa (Isotalus & Mäki, 2009, s. 25–29). Helsingin yliopistossa on saatu myönteisiä kokemuksia käänteisestä oppimisesta puheviestinnän menetelmänä. Opettaja on tässä opetustavassa vähemmän fyysisesti läsnä, jolloin vastuu omasta oppimisesta on enemmän opiskelijalla itsellään ja hän voi olla tiedon tuottaja sekä pedagoginen toimija vertaisryhmissä. Toisaalta käänteinen oppiminen edellyttää opiskelijalta luovuutta sekä itseohjautuvuutta. Helsingin yliopiston kielikeskus vastaa viestinnän opetuksesta ja sen kehittämisestä. Yliopiston strategian mukaisesti kielikeskuksessakin otettu vuosina 2017–2020 käyttöön mobiileja, personoituja opetus- ja opiskeluvälineitä (Mäkäläinen ym. 2020, s. 154).

2.4 Viestinnän opetuksen muutostarpeet

Uusien sukupolvien käsitys oppimisesta ja opiskelusta haastaa opetuksen tarjoajia ja jatkuvan oppimisen lisäksi myös verkostoissa viestimisen taito sekä jatkuvan oppimisen merkitys asiantuntijan työssä on korostunut. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen avaintaitoja, jotka luovat edellytykset muiden ammatillisten taitojen kehittymiselle. (Tolonen-Kytölä ym., 2021, s. 1)

Tulevaisuuden ennustaminen on vaikeaa. Maailman, ja sen myötä työelämän tiedetään muuttuvan nopealla vauhdilla. Helsingin sanomien artikkelissa asiantuntijat toteavat robotiikan, automaation ja tekoälyn vaikuttavan jatkossa työelämään entistä enemmän. Koronakriisin myötä digitaalisuus kehittyi nopeasti. Tärkeimpiä työelämätaitoja 2040-luvulla ovat luovuus, kriittinen ajattelu, hyvät teknologiataidot, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot sekä oppimaan oppiminen. Kielitaidon merkitys voi jopa vähentyä käännohjelmien kehittymisen myötä. Korostuneessa roolissa ovat Helsingin sanomien mukaan yksityiskohtien oppimisen sijasta merkitysten ymmärtäminen, ongelmanratkaisutaidot sekä lähdekritiikki. (Vainio, 2021). Isotalus (2021) kuvaa viestinnän opetuksen lisääntyneen korkeakouluissa, mutta toisaalta opetuksen määrässä ja sisällöissä on oppilaitoskohtaisia eroja, opiskelija voi esimerkiksi joutua pakollisissa opinnoissaan valitsemaan puhe- ja kirjoitusviestinnän kurssien väliltä. Ne opiskelijat, jotka eniten tarvitsisivat viestinnän opetusta, valitsevat kursseja haluttomasti (Isotalus, 2021).

Koronaviruspandemian aikana mediankäyttö lisääntyi ja yhteisöpalveluita käytettiin aiempaa ahkerammin. 36 % suomalaisista käytti yhteisöpalvelua useita kertoja päivässä ja kasvua edelliseen vuoteen syntyi 9 prosenttiyksikköä. Aktiivikäytön yleistyminen näkyi erityisesti nuorten aikuisten ikäluokassa (16–24-vuotiaat) ja keski-ikäisillä (45–54-vuotiaat). (Kohvakka & Saarenmaa, 2021)

Teknologia ja tekoäly ovat ilmiöinä voivat olla hyviä suunnannäyttäjiä opetuksen kehittämisessä, mutta niihin ei tulisi suhtautua itseisarvona. Sopuisa rinnakkaiselo tekoälyn kanssa edellyttää pelisääntöjä, sillä käyttäjällä on vastuu käytön eettisyydestä (Riihiahho ym. 2023, 47–48). Tekoälystä pitäisi puhua enemmän tukiälynä. Käyttäjän tulee kehittää tekoälylukutaitoaan voidakseen ymmärtää ja arvioida kriittisesti tekoälyn toimintaa ja tuotoksia. Tekoäly ei välitä siitä, onko jokin asia totta. (Arene 2024)

3 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analysointi

Tässä työssä etsittiin vastausta siihen, millaista viestinnän opetus on. Tutkimus oli näin ollen laadullinen eli kvalitatiivinen. Työn toteutustapa oli tutkimuksellinen. Teoriatiedon ja mielipiteiden yhdistämiseksi päädyttiin keräämään aineistoa kolmessa osassa. Aluksi tarkasteltiin metsäalan tutkinnon perusteita ja opetussuunnitelmia. Saatuun tietoon yhdistettiin kvalitatiivisella kyselytutkimuksella kerätty aineisto metsäalan opettajilta ja koulutuspäälliköiltä. Lopuksi kyselytutkimuksen aiheita täydennettiin kolmella teemahaastattelulla.

Työn tilanteen ja sitä rahoittaneen Metsämiesten Säätiön toiminnan keskiössä on suomalaisen metsäopetuksen kehittäminen. Tämän rajasi työn luontevasti suomenkieliseen opetukseen ja sitä tarjoaviin oppilaitoksiin. Perustutkintojen päiväopetukseen sisältyvä viestinnän opetus on kaikille opiskelijoille pakollista. Tutkittavaksi valittiin tällä perusteella metsäalan perustutkinto, metsätalousinsinöörin tutkinto sekä metsätalouden kandidaatin tutkinto. Ylemmät korkeakoulututkinnot painottuvat enemmän tutkimustyöhön, eikä niissä tavallisesti järjestetä erillistä viestinnän opetusta. Monimuoto-opinnoissa viestinnän opetuksen sisällöt vaihtelevat opiskelijoiden aiemman osaamisen sekä hyväksilukujen perusteella. Niiden jättäminen tarkastelun ulkopuolelle mahdollisesti oletuksen, että jokainen valmistuva opiskelija on käynyt läpi lähes samat, tarkastelun kohteena ovat opintojaksot.

Kyselyn päätyttyä pyrittiin vuoropuheluun teorian ja aineiston välillä. Laadullinen analyysi on kaksivaiheinen, aluksi havainnot pelkistetään ja sen jälkeen ratkaistaan arvoitus (Alasuutari 2012, s. 39). Teemoittelu voi olla analyysimenetelmänä aineiston alkuvaiheen jäsentämistapa, jonka jälkeen siirrytään esimerkiksi narratiiviseen analyysiin (Juhila, 2021). Aineistosta etsitään teemoja, jotka muodostuvat aineiston johtoajatuksista tai aiheista, joista aineistossa puhutaan (Vilkka, 2021 Aineiston tiivistäminen: tekstiaineistot -luku, kolmas kappale). Erot eri ihmisten välillä ovat tärkeitä laadullisessa analyysissä, ja ne voivat antaa johtolankoja siitä, mistä asiat johtuvat tai mikä tekee ne ymmärrettäviksi (Alasuutari 2011, s.43). Analyysin tuloksena syntyvät teemat on pidettävä erillään kyselyn tai haastattelun kysymyksistä, eikä niihin pidä sekoittaa tutkijalla ennakkoon mielessään olevia teemoja (Juhila, 2021).

Lopuksi ”ratkaistaan arvoitus”, eli tutkitaan syntyneiden teemojen yhteyttä muuhun tutkimukseen ja pyritään näin selittämään havaintoja. Teemoja verrataan myös aiemmista tutkimustuloksista johdettuihin hypoteeseihin. Tosiasiassa vaiheet limittyvät ajallisesti ja niitä on mahdotonta täysin erottaa toisistaan. (Alasuutari 2011, s. 51)

3.1 Opetussuunnitelmien tarkastelu

Eri oppilaitosten opetus- ja toteutussuunnitelmia tarkasteltiin lukuvuoden 2024–2025 osalta ja luettavaksi valittiin perustutkintojen yhteiset, kaikille pakolliset opinnot. Ammattikoulujen tutkintovaatimukset ja korkeakoulujen opinto-oppaat ovat verkossa vapaasti luettavissa.

Valinnaisissa opinnoissa on tarjolla viestintään liittyviä sisältöjä, jotka jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Ammatillisessa opetuksessa tutkintorakenne oli kaikissa oppilaitoksissa samankaltainen, ja viestintäopinnot muodostavat osan pakollista opetusta. Korkeakoulujen laajemmat vapaudet opetuksen järjestämiseen näkyivät opetussuunnitelmilla viestintäopintojen sisällyttämisenä muuhun opetukseen. Etenkin kaikille pakollisiin opinnäyte- ja kandidaatintöihin sisältyi viestinnällisiä sisältöjä.

Aineistoon valittiin suomenkieliset kurssit, joiden sisältöjä tai toteutustapoja oli nimetty viestintää käsitteleviksi. Osassa kurssikuvauksista esiintyi viestinnän eri muotoja kuvaavia sanoja kuten “viestintä”, “vuorovaikutus”, “ilmaisu”, “tiedon välittäminen” tai “esiintyminen”. Ainoastaan näitä tarkastelemalla olisi päädytty varsin vähäiseen joukkoon opintojaksoja. Viestinnän opetuksen sisällyttäminen aineopetukseen saa aikaan sen, että yksin viestinnän opetukseksi nimetyt sisällöt vaikuttavat opetussuunnitelmassa suppeilta. Aineistoon otettiin tämän vuoksi myös sellaisia opintoja, joiden toteuttamista ei kuvattu yksiselitteisesti viestintään liittyvillä sanoilla. Valittujen opintojaksojen toteuttaminen kuitenkin ilmiselvästi edellytti viestinnän taitojen harjaannuttamista. Tällainen oli esimerkiksi “noudattaa työssä työturvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä”, jonka katsottiin harjaannuttavan opiskelijan kykyä löytää ja tulkita lakitekstiä, sekä soveltaa mahdollisesti myös lähdekritiikkiä. Toinen tyypillinen, aluksi viestinnän taitojen osalta merkityksettömältä vaikuttava osaamisvaatimus “varaa hakkuukoneen siirron” päättyi aineistoon, sillä koneen siirron varaaminen edellyttää yhteydenpitoa työyhteisön jäsenten välillä ja harjaannuttaa työyhteisöviestinnän taitoja.

Opetussuunnitelmista poimittuja lauseita muokattiin passiivimuotoon ja pelkistettiin tarvittaessa lauserakenteita, jotta viestintään liittyvät tavoitteet nousivat selkeämmin esille. Pelkistämisen jälkeen aineistosta oli nähtävissä viestintään liittyviä teemoja.

3.2 Kyselytutkimus

Kysely laadittiin Webropol -alustalle osin strukturoituna. Metsäalan oppilaitoksia on maassamme yli 30 kappaletta. Verkkokyselyn avulla on mahdollista tutkia suurta määrää ja hyvin hajallaan olevien ihmisten mielipiteitä (Vilkkä 2007, s. 28). Kysely sisälsi valmiita vastausvaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä. Kyselyssä on aineiston monipuolisuuden turvaamiseksi parempi kysyä yhdestä teemasta monta pientä kysymystä, kuin yksi laaja (Vilkkä, 2021 Kysymysten muotoilu- luku, viides kappale). Jo kyselyä laadittaessa

määritellään muuttajat, joilla saadaan tuotettua hallittu joukko tutkimuskysymysten kannalta olennaisia, tutkijaa kiinnostavia kysymyksiä (Alasuutari 2012, s. 51).

Kyselyn lähettäminen ammattikorkeakouluihin edellytti tutkimuslupia neljästä eri oppilaitoksesta. Hakukäytännöt olivat yksilöllisiä, ja vähimmäisvaatimuksena luvan saamiseksi oli tutkimussuunnitelma sekä tietosuojaseloste. Osaan hakemuksista liitettiin lisäksi kyselyn saatekirje ja yhdessä lupahakemuksessa hyväksyttiin hakemus ohjaavalla opettajalla ennen sen lähettämistä.

Huolellinen opinnäytetyösuunnitelman kirjoittaminen antoi vahvan pohjan tutkimussuunnitelman työstämiseen, joten tutkimuslupien valmistelu aloitettiin heti suunnitelmavaiheen päätyttyä. Hakemukset toimitettiin oppilaitoksiin ja tarvittavien dokumenttien tarkennusten jälkeen tutkimusluvut saatiin kaikista neljästä oppilaitoksesta helmikuun alkupuoliskolla.

Tutkimuskysymysten pohjalta muotoiltiin alustavat kysymykset, jotka määrittivät kyselytutkimuksen rakennetta. Sen jälkeen selvennettiin tilaajan kiinnostuksen kohteita ja tarkennettiin kysymyksiä siten, että vastauksista saatiin mahdollisimman yksiselitteisiä. Kysely jakautui tässä vaiheessa kolmeen osa-alueeseen. Alkuun lisättiin vastaajien lähtökohtia selventävät kysymykset liittyen koulutusasteeseen ja henkilökohtaiseen rooliin viestinnän opetuksessa. Toisen osan kysymykset käsittelivät opetusmenetelmiä ja opetusmateriaaleja. Kyselyn loppuun täydennettiin yksityiskohtaisempia kysymyksiä olemassa olevan opetusmateriaalin käytöstä ja viimeisessä, kolmannessa osassa pyydettiin kehitysideoita paitsi olemassa olevan materiaalin, myös viestinnän opetuksen kehittämistä yleisemmin.

Kysymyksiä tarkennettiin ja niiden muotoilua käytiin läpi yhdessä työn ohjaajan kanssa. Yksittäistä oppimateriaaliin liittyvää sanavalintaa arvioitiin lisäksi viestinnän opettajan kanssa ja vanhentunut termi "diasarja" päädyttiin muuttamaan muotoon "diaesitys". Lopuksi Webropol-alustalle rakennettua kyselyä saatekirjeineen sekä tietosuojaselosteineen ryhdyttiin testaamaan. Koelukijoina oli alan opiskelijoita, yksittäisiä henkilöitä, joille aihepiiri oli entuudestaan vieras, sekä metsäalan opettaja. Kirjoitusvirheet ja luettavuuteen liittyvät seikat tulivat esiin palautteissa. Tämän jälkeen tehtiin vielä pieniä muutoksia teknisempien kysymysten vastausvaihtoehtoihin ja selvennettiin yksittäisiä sanamuotoja. Webropol-alustan sääntöjen hyödyntäminen paransi kyselyn käyttökokemusta, sillä tietyt valinnat kysymyksissä vaikuttivat jatkossa näkyvien kysymysten määrään. Jos vastaaja kyselyn alussa ilmoitti, ettei osallistu viestinnän opetukseen, tähän liittyvät jatkokysymykset jäivät

piiloon. Pakollisiksi kysymyksiksi valittiin tulosten kannalta keskeisimmät pääkohdat ja kaikki avoimet tekstikentät olivat vapaaehtoisia. Kyselyn ilme haluttiin säilyttää rauhallisena, eikä siihen lisätty taustakuvia tai grafiikkaa. Tekstikokoa ja fonttia säätämällä saavutettiin eri laitteilla toimiva, helppokäyttöinen kysely.

Kyselyyn sisältyvillä avoimilla kentillä pyrittiin tuomaan esiin vastaajien omia kokemuksia, mielipiteitä ja ideoita. Tässä tapauksessa vastaajat olivat alaan perehtyneitä asiantuntijoita, mikä mahdollisti avoimien kysymysten käyttämisen. Riski siitä, että avoimia vastauksia ei annettaisi, katsottiin pieneksi.

Metsäalan opettajakuntaa, ja samalla viestinnän opetukseen jollain tavalla osallistuvia henkilöitä on maassamme yli sata. Tässä kyselyssä otannaksi valittiin yhdestä kahteen henkilöä jokaisesta suomenkielistä metsäopetusta tarjoavasta oppilaitoksesta. Näin yhdestä oppilaitoksesta saadut vastaukset eivät missään olosuhteissa nousisi hallitseviksi. Mikäli kysely lähetettiin kahdelle henkilölle samaan oppilaitokseen, toinen vastaajista oli opetuksen suunnitteluun osallistuva henkilö ja toinen varsinaista opetusta toteuttava lehtori.

Kyselyn päätyttyä tuloksia tarkasteltiin Webropolista tulostettavilta raporteilta, joissa valittiin tarkasteluun peruseräraportoinnin lisäksi eriteltyinä toisen asteen ja korkeakoulujen vastaukset. Tämä mahdollisti eri koulutusasteiden vastausten vertailun.

3.3 Haastattelut

Haastattelut toteutettiin kyselytutkimuksen jälkeen maaliskuussa ja ne kohdistettiin ammattikorkeakoulussa viestintää opettavalle lehtorille, sekä kahdelle koulutuspäälliköille. Kyselytutkimukseen osallistui edellisessä vaiheessa vastaajia kahdesta korkeakoulusta, ja haastatteluilla pyrittiin täydentämään saatuja tietoja korkeakoulujen viestinnän opetuksen työelämävastaavuudesta, käytössä olevista opetusmenetelmistä, sekä lähitulevaisuuden kehitysideoista. Haastateltaviin oltiin yhteydessä etukäteen sähköpostitse ja sovittiin 20–30 minuutin mittainen aika puhelinkeskustelulle. Haastattelun teemoina käytettiin kyselylomakkeen aiheita. Keskustelun aikana kirjattiin muistiin saatuja vastauksia.

Keskusteluyhteys mahdollisti jatkokysymyksien esittämisen, jolloin haluttuja teemoja saatiin käsiteltyä tarkemmin vastaajan omista lähtökohdista. Haastattelutilannetta voidaan tutkimustyössä käsitellä keskittymällä vastaajan puheeseen informaation lähteenä, tai tarkastelemalla vuorovaikutustilannetta sen eri osatekijöiden yhteisvaikutuksena eli interaktiona (Alasuutari 2012, ss. 142–143). Haastatteluja ei tässä työssä nähty

tarpeelliseksi äänittää. Tavoitteena oli tuottaa pelkistettyjä tietoja olemassa olevista teemoista, lähtemättä enää henkilökohtaisten keskustelujen ja niiden vivahteiden mahdollistamaan syvällisempään aineiston analyysiin.

4 Tulokset

Opetussuunnitelmista saatuun tietoon yhdistettiin opettajien ja koulutuspäälliköiden näkemys siitä, kuinka laajasti eri opintojaksoilla harjoitellaan viestintään liittyviä taitoja. Näin saatiin kokonaisnäkemys viestinnän opetuksen riittävydestä suhteessa työelämän vaatimuksiin. Viestinnän opetuksen muutostarpeita saatiin selville vertaamalla vastavalmistuneiden kokemuksia omista työelämävalmiuksistaan opetushenkilöstön näkemyksiin opetuksen riittävydestä.

4.1 Toisen asteen tutkinnon perusteet

Metsäalan perustutkinnossa tutkinnon rakenne on samankaltainen kaikissa oppilaitoksissa ja pakollisia viestintään liittyviä opintojaksoja ovat viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, toiminta digitaalisessa ympäristössä, sekä taide ja luova ilmaisu.

Tutkinnon perusteissa esitetään osaamisvaatimukset hyväksytylle suorittamiselle. Kaikille yhteinen tutkinnon osa ”Metsäalan työtehtävissä toimiminen” on kaikille opintosuunnille pakollinen. Tämän jälkeen on mahdollista opiskella bioenergian, metsäkoneasennuksen, metsäkoneenkuljetuksen tai metsätalouden osaamisalaa. Viestinnän osaamisvaatimuksia sisältyy kaikkiin näihin osaamisaloihin. (Opetushallitus 2024.)

Osaamisvaatimukseen oli kirjattu viestintään liittyviä aiheita ja keskeisiksi teemoiksi nousivat viestintä työyhteisössä, opastaminen, asiakaspalvelu, ohjeiden ja määräysten noudattaminen, työn laadun arviointi ja dokumentointi, sekä kirjallisen materiaalin tuottaminen.

Pakolliseen tutkinnon osaan sisältyi edellä mainituista teemoista opastaminen, asiakaspalvelu, ohjeiden ja määräysten noudattaminen, sekä kirjallisen materiaalin tuottaminen. Metsäalan perustutkinnon suorittaneelta henkilöltä voidaan työelämässä odottaa vuorovaikutustilanteiden osaamista eri toimijoiden kanssa, ammattitaitoista toimintaa asiakaspalvelutilanteissa, itsenäistä yhteydenpitoa sidosryhmiin, opastamis- ja perehdyttämistaitoja, sekä kykyä tehdä ohjeiden mukaisia ilmoituksia.

Siirryttäessä valinnaisiin tutkinnon osiin esille nousivat erilaisten lakien, sertifiointimääräysten ja työturvallisuusohjeiden ymmärtäminen, niiden tulkinta sekä noudattaminen työssä. Työn tilaaminen ja työn laadun arviointi sekä tiedonvälitys vahinkotilanteissa ovat metsätyössä keskeisiä viestinnällisiä taitoja. Nämä näkyivät selkeästi neljässä viidestä valinnaisesta tutkinnon osasta.

4.2 Korkeakoulujen opetussuunnitelmat

Korkeakouluopetuksessa on nähtävissä osittain samoja aiheita kuin toisella asteella. Opetussuunnitelmiin on kirjattu opintojaksojen osaamistavoitteita, jotka tarkentavat otsikkotason sisältöjä. Opetussuunnitelman esitystavasta riippuen sisältöjä on kuvattu yleisellä tasolla tai parhaassa tapauksessa hyvin monipuolisesti. Pelkistämisen ja teemoittelun jälkeen keskeisiksi osaamisalueiksi korkeakoulujen viestinnässä nousivat seuraavien lukujen aihealueet.

4.2.1 Tiedonhaku ja luotettavuuden arviointi

Sisällöissä painotettiin luotettavan tiedon hakemisen ja löytämisen taitoja. Kriittinen lukutapa, tietolähteiden arviointi ja tekstianalyysi sekä lähdeaineistojen käyttäminen mainittiin myös. Opiskelijan odotettiin osaavan selittää ja jäsentää lukemaansa ammattikirjallisuutta. Tietoa tulisi osata hyödyntää eettisesti ja käyttää lähdeviittausta tarkoituksenmukaisesti. Lisäksi metsätaloustoimintaa säätelevien lakien ja asetusten sekä erilaisten metsän- ja luonnonhoidon suositusten löytäminen sekä käyttäminen on keskeistä osaamista metsäalan korkeakoulututkinnoissa.

Tiedon hakuun ja luotettavuuden arviointiin liittyviä aiheita kuvailtiin opetussuunnitelmissa monipuolisesti. Myös vastavalmistuneet metsätalousinsinöörit kokivat osaamisensa kehittyneen koulutuksen aikana parhaiten juuri tiedonhankintataidoissa, joskin kriittisen tiedonkäsittelyn taidot olivat vasta neljännellä sijalla eniten opintojen aikana kehittyneiden taitojen joukossa (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 6). Lähdekritiikin merkitys korostuu digitalisaation, erityisesti tekoälyn kehittyessä (Vainio, 2021) ja merkitysten ymmärtäminen on keskeisempää kuin yksityiskohtien oppiminen. Tekoälylukutaito auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti tekoälyn toimintaa ja tuotoksia (Arene, 2024).

4.2.2 Erilaisiin tarpeisiin tuotetut tekstilajit ja raportointi

Kirjalliseen viestintään liittyviä osa-alueita on kirjattu opetussuunnitelmiin runsaasti. Monipuoliset, kieli- ja ulkoasultaan huolitellut tekstit, sekä tieteellisen kirjoittamisen periaatteiden hallinta lähdeaineistoja hyödyntäen ovat keskeisessä asemassa. Erilaisten perusasiakirjojen, raporttien ja prosessien mallintamiseen liittyvien tekstien kirjoittamista sisältyi kaikkien oppilaitosten opetussuunnitelmiin. Lisäksi mainittiin kirjoittamiseen liittyvien ohjeiden soveltamisesta oman alan käytänteisiin ja ammattikäsitteiden sujuvasta käyttämisestä. Eräässä korkeakoulussa opinnot valmensivat opiskelijoita valitsemaan sopivat välineet tekstien tuottamiseen, ja oikean kanavan niiden julkaisemiseen. Mikäli mainitut taidot sisältyvät muidenkin oppilaitosten osaamistavoitteisiin, niitä ei eritelty opetussuunnitelmatasolla.

Mahdollista jatkokoulutusta ja tutkimustyötä ajatellen on loogista, että tiedonhankinnalle ja raportoinnille asetetaan suuri painoarvo korkeakoulujen perustutkinnoissa. Kirjallista viestintää on mahdollista harjoitella monipuolisesti myös etäopiskeluna, mikä lisää opiskelun joustavuutta (Niinivaara & Lehtonen, s. 9; Murtola ym. 2023, s. 21). Tekoäly on vakiintunut kirjallisen viestinnän apuvälineeksi, mutta se ei arvioi tekstin totuudellisuutta (Arene 2024). Sopivan välineen valinta tekstin tuottamiseen edellyttää opiskelijalta entistä enemmän eettistä vastuuta ja oppilaitoksilta selkeitä pelisääntöjä (Riihioho ym. 2023, ss. 47–48). Vastavalmistuneet metsätalousinsinöörit kokivat osaamisensa kehittyneen opintojen aikana toiseksi eniten tieto- ja viestintäteknologian käyttötaidoissa (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 6)

4.2.3 Viestinnän arviointi ja sanaton viestintä

Metsätalousinsinööriksi tai metsätieteiden kandidaatiksi valmistuvan tulisi osata toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutuksen merkitys osana ammattitaitoa kuvataan opetussuunnitelmissa selkeästi ja omien mielipiteiden perustelu, yleiskielen käyttö sekä asiallinen omien näkemysten ilmaiseminen nousevat esille keskeisinä taitoina. Kaikki oppilaitokset lupaavat harjoittaa opiskelijoita rakentavan palautteen antamisessa sekä sen vastaanottamisessa. Myös oman viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen arviointi sekä sen kehittäminen nostetaan esille. Omaa tapaa toimia harjoitetaan yhdistelemällä erilaisia viestinnällisiä toimintamalleja. Vuorovaikutustaitojen syventämistä kuvataan erilaisten kohderyhmien kanssa toimimisen ja neuvottelutilanteiden kautta, eli opiskelija tunnistaa erilaisia vuorovaikutustilanteita ja osaa sopeuttaa omaa toimintaansa niihin. Viestinnän arviointia ja sanattoman viestinnän

oppimistavoitteita on kirjattu opetussuunnitelmiin runsaasti, ja myös vastavalmistuneet metsätalousinsinöörit kokivat oman toiminnan arvioimisen kehittyneen hyvin korkeakouluopintojen aikana (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 6).

Opetussuunnitelmien runsaissa ja kuvailevissa tavoitteissa näkyy Haaparannan (2022) mainitsema viestinnän käsitteen monitahoisuus. Viestinnän arvioinnin ja palautteen antamisen sekä sen vastaanottamisen toistuvuus luo opinnoissa parhaimmillaan yhteisyyttä ja vahvistaa opiskelijan identiteettiä (Kunelius 1997, ss. 10–13). Monipuolinen kyky arvioida viestintää on eduksi etenkin metsäalalle tyypillisissä suurissa organisaatioissa. Organisaatioiden kasvaessa viestintä muuttuu yhä monimutkaisemmaksi (Aali & Leino, 2014, s. 51–52).

4.2.4 Esiintymistaidot

Esiintymistaidot olivat raportoinnin ja viestinnän arvioinnin taitojen ohella kolmas runsaasti opetussuunnitelmassa käsitelty teema. Sen keskeisiä sisältöjä olivat erilaisten esitysten sekä neuvonta- ja neuvottelutilanteiden suunnittelu ja toteutus. Sujuva, havainnollinen ja argumentoiva esiintyminen on kirjattu kaikkiin opetussuunnitelmiin. Myös esiintymisen ymmärtäminen työelämätaidona, kuulijoiden kohtaaminen, kohderyhmän huomioiminen esityksessä ja suullisen esityksen rakentava arviointi sekä palautteen vastaanottaminen mainittiin. Kuuntelemisen taidoista oli eritelty yhden oppilaitoksen opetussuunnitelmassa analyyttinen ja tarvittaessa empaattinen kuuntelu. Lisäksi omaa tutkimus- tai oppinäytetyötä harjoitellaan esittämään ja puolustamaan ammatillisesti perustellen.

Metsätalousinsinöörien koulutuksessa arvostettiin metsäyhtiön organisaatioilta kysyttäessä jo 2010-luvulla viestinnällisiä taitoja, jopa enemmän kuin tiedotteiden ja raporttien laatimista (Kurkela 2011, s. 43). Suullisen viestinnän taidot ovat vastavalmistuneiden metsätalousinsinöörien kokemusten mukaan parhaiten opintojen aikana kehittyneiden työelämätaitojen listalla kolmantena, yhdessä kirjallisen viestinnän taitojen kanssa (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 6). Scheinin (2014, s. 7) toteaa suorittavan työn tekijällä olevan erilaiset viestintätarpeet kuin operatiivisessa työssä toimivalla tai esihenkilöllä. Ammatillisen koulutuksen tavoitteisiin verrattuna erilaiset viestintätarpeet näkyvät opetussuunnitelmassa esiintymistaitojen monipuolisena kuvailuna ja argumentointitaitojen korostamisena.

4.2.5 Markkinointiviestintä ja asiakaspalvelu

Markkinoinnin tavoitteisiin sisältyi paitsi oman osaamisen, myös palveluiden tai tuotteiden markkinointia, joka tavallisesti tapahtuu viestinnän keinoin. Asiakaskontakteissa toimiminen on esillä kaikkien oppilaitosten opetussuunnitelmissa ja valmistuvan ammattilaisen voi odottaa tietävän, miten asiakaspalvelutilanteet tyypillisesti etenevät. Osaamistavoitteet olivat paikoin laajoja ja tarkentumattomia. Opiskelijalta saatettiin edellyttää liikeviestinnän ja markkinointiviestinnän osaamista ”sen kaikilla osa-alueilla”.

Oppilaitosten välillä oli eroja markkinoinnin ja myynnin sisällöissä. Useissa oppilaitoksista painopiste oli oman osaamisen markkinoinnissa. Kaikkia liike- ja markkinointiviestinnän osaamisalueita tuskin onkaan mahdollista sisällyttää alempaan korkeakoulututkintoon. Vastavalmistuneilla metsätalousinsinööreillä markkinoinnin ja myynnin taidot sijoittuvat työelämätaitojen osaamisen arvioinnissa keskivaiheille, eli taitoihin ei koettu jäävän erityisiä puutteita koulutuksen aikana (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 7). Markkinointi ja asiakaspalvelu ovat sidoksissa myös verkostoissa toimimisen taitoihin.

4.2.6 Verkotot

Opiskelijan toimiminen korkeakouluyhteisön ja erilaisten tiimien jäsenenä, sekä verkostoitumisen perusteiden tunteminen olivat keskeistä osaamista metsätalouden alalla. Opiskelijalta odotettiin median tuntemista ja kykyä toimia mediassa. Työelämäyhteyksien luominen ja henkilökohtaisten verkostojen hankkiminen näkyi opetussuunnitelmissa, samoin kuin eri viestinnän kanavien mahdollisuuksien tunnistaminen. Sosiaalisen median käyttö ja vastuullinen toiminta verkkoympäristössä mainittiin myös. Ainakin yhdessä oppilaitoksessa harjoiteltiin strategisen sidosryhmäviestinnän mallia ja se oli mainittu myös opetussuunnitelmassa. Strateginen viestintä pyrkii varmistamaan sen, ettei viestintä ole satunnaista, vaan se keskittyy organisaation menestystä tukeviin tehtäviin ja kohdentaa viestintää sidosryhmille tarkoituksenmukaisella tavalla (Gulbrandsen & Just, 2020).

Verkostojohtamisen taitoja on mitattu vastavalmistuneiden metsätalousinsinöörien kyselytutkimuksissa ensimmäistä kertaa vuonna 2023. Vastauksissa näiden taitojen koettiin kehittyneen muihin taitoihin verrattuna kaikkein vähiten korkeakouluopintojen aikana. Myös esihenkilötaidot ja alaidot voidaan lukea verkostoissa toimimiseksi. Kumpikin näistä on kyselytutkimuksen perusteella heikoimmin kehittyneiden taitojen neljänneksessä. (Kilpeläinen & Lautanen, 2024, s. 7)

4.3 Opetushenkilöstön näkemykset

Viestinnän kysely avattiin 30 kertaa ja vastaaminen aloitettiin 11 kertaa. Valmiiksi tehtyjä vastauksia saatiin 10 kpl. Kutsu lähetettiin 42 henkilölle, eli vastausprosentti oli 24 %. Kyselyyn vastanneista kaksi työskenteli korkeakoulussa ja kahdeksan toisen asteen koulussa.

Alustavia tuloksia tarkasteltaessa päädyttiin tilaajan kanssa yhteiseen näkemykseen aineiston täydentämisen tarpeesta. Sopiva menetelmä tähän oli puhelinhaastattelu, johon vastasi kolme henkilöä ammattikorkeakouluista.

4.4 Kyselytutkimus ja haastattelut

Kyselyn alussa tiedusteltiin, osallistuuko vastaaja viestinnän opetukseen vai ei. Valtaosa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”ei”. Viestinnällistä oppimista tapahtuu kuitenkin paljon myös varsinaisten viestinnän kurssien ulkopuolella ja laajasti ajatellen kaikki opettajat osallistuvat joka päivä oppilaittensa viestinnän taitojen kehittymiseen. Haastatelluista henkilöstä kaikki kolme ovat opettaneet viestintää osana metsäopetusta uransa aikana, ja yksi vastanneista toteutti keväällä 2025 tulevien metsätalousinsinöörien viestinnän opetusta.

4.4.1 Opetuksen työelämävastaavuus ja resurssit

Kahdeksasta vastaajasta viisi piti nykyistä puhe- ja kirjoitusviestinnän opetusta sisällöltään sellaisena, että opiskelija saavuttaa työelämässä tarvittavat viestinnän taidot (Kuva 2). Korkeakouluissa vastaukset jakautuivat siten, että yksi vastaaja vastasi ”kyllä” ja toinen ”ei”. Toisen asteen vastaajista neljä valitsi vaihtoehdon ”kyllä”, kaksi vaihtoehdon ”ei” ja kaksi ”en osaa sanoa”. Haastatteluissa todettiin, että viestinnän opetusta on tarjolla riittävästi, mutta sen painopiste on tällä hetkellä kirjallisen materiaalin tuottamisessa.

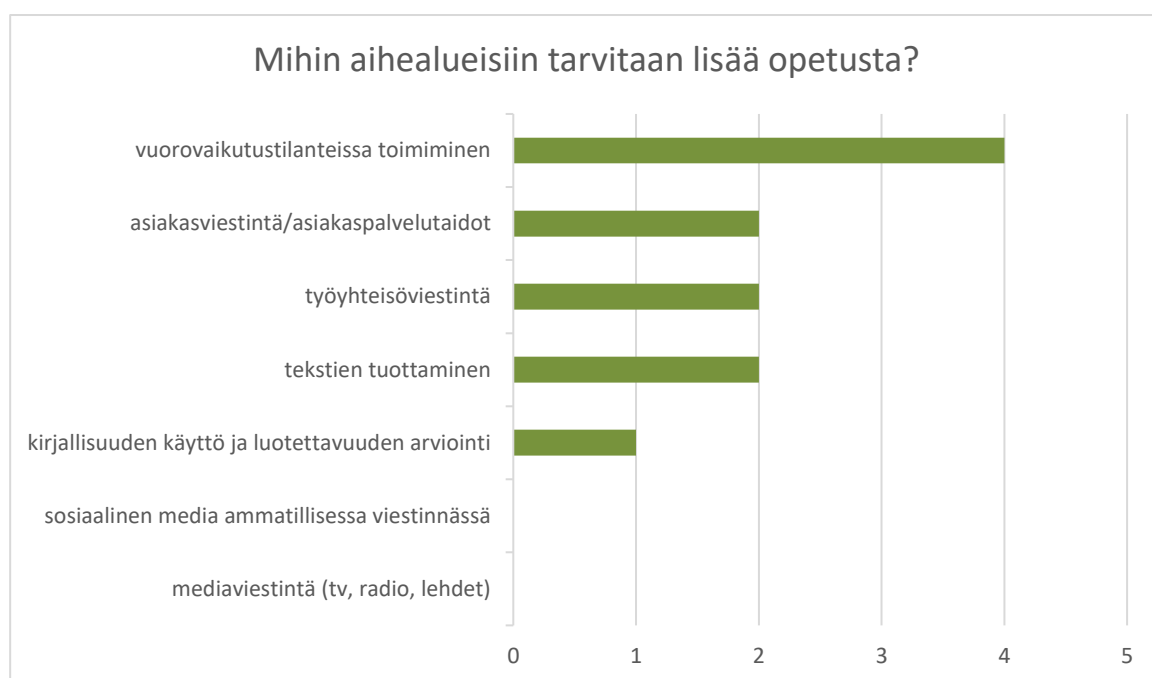
Kuva 2. Viestinnän opetuksen laatu suhteessa työelämän edellyttämiin taitoihin.

Korkeakouluilta ei saatu kyselyssä mielipidettä siihen, mihin aihealueisiin tarvittaisiin lisää opetusta. Haastatteluissa tuotiin esille vuorovaikutustaidot, neuvottelutaidot ja asiakaskohtaamiset. Nuorille opiskelijoille näiden taitojen merkitys saattaa tarkentua vasta työelämään siirtymisen jälkeen, ja opetuksessa olisi kyettävä perustelevaan viestintätaitojen tarpeellisuus. Toinen haastateltava mainitsi opinnoissa saavutetuissa taidoissa olevan yleensä eniten puutteita myynnin ja markkinoinnin aihealueilla opiskelijan siirtyessä työelämään. Lisää osaamista toivottiin myös yleisemmin asiantuntijana kommunikointiin ja neutraaliin toimintaan ristiriitatilanteissa. Pienryhmäharjoitukset on koettu korkeakoulujen viestinnän opetuksessa toimiviksi, mutta niihin kaivataan lisää opetusresursseja.

Toisen asteen vastauksien perusteella lisää opetusta tarvittaisiin vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, kirjallisten aineistojen käyttöön ja luotettavuuden arviointiin, tekstien tuottamiseen, työyhteisöviestintään sekä asiakasviestintään ja asiakaspalvelutaitoihin (Kuva 3). Eri medioiden käyttöön tai sosiaalisen median käyttöön ei koettu tarvetta lisäopetukselle, näitä vaihtoehtoja ei valinnut yksikään vastaaja.

Kuva 3. Lisäopetuksen tarve toisen asteen koulutuksessa.

Viestinnän resursseista kysyttäessä korkeakouluasteelta saatiin yksi vastaus, jonka mukaan viestinnän opetuksen resurssit ovat nykyisellään riittävät. Haastatteluissa mainittiin suunnitteluresurssin jäävän vähäiseksi. Ryhmäkokoja on päädytty kasvattamaan toiminnan tehostamiseksi, ja tästä on seurannut uusia järjestelyjä esimerkiksi opinnäytetöiden viestinnän ohjaukseen. Ohjauksia toteutetaan enemmän ryhmämuotoisena yksilöohjauksen sijaan. Toisen asteen opetushenkilökunnalta tuli yksi vastaus, jossa ei osattu sanoa ovatko käytössä olevat viestinnän opetuksen resurssit riittävät.

4.4.2 Opetusmenetelmät

Parhaiten toimivina viestinnän opetustapoina korkeakoulujen vastaaja piti aitoja tai simuloituja harjoitustilanteita. Esimerkkeinä tällaisista mainittiin neuvottelut ja asiakastilanteet. Parhaiten tilanteita voisi harjoitella aidossa metsäympäristössä, mutta tämän nähtiin toteutuvan harvoin. Vertaispalautte ja keskustelut harjoiteltavista asioista koettiin tärkeinä. Esiin nousi myös, että viestintä on aina riippuvaista siihen osallistuvista henkilöistä. Tämän vuoksi parhaita mahdollisia viestintätapoja on useita, ja kaikenlainen keskustelu on oppimisen kannalta hyödyksi.

Toisella asteella opiskelijoille täytyy vastaajan mukaan kyetä perustelemaan, miksi vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä. Erilaisia tilanteita, joissa tarvitaan erilaisia viestintätaitoja,

voisi tämänkin vastauksen perusteella harjoitella parhaiten opettajan johdolla. Verkkokurssien sijaan painotettiin elävän elämän tilanteiden merkitystä opetuksessa.

Haastatteluissa keskusteltiin Poikelan (2002) kuvaamasta korkeakoulujen ongelmaperustaisesta oppimisesta, jonka myötä on siirrytty pienryhmissä toimimiseen. Pienryhmätoimintaa toteutetaan lähes kaikilla opintojaksoille. Tämä mahdollistaa keskustelutaitojen jatkuvan harjoittamisen. Vaikka opiskelijat tottuvat toimimaan ryhmissä, todettiin yhteistyön muiden alojen opiskelijoiden kanssa liian vähäiseksi. Haastateltavan mielestä olisi tärkeää oppia viestimään myös henkilöille, jotka eivät tunne metsäalaa. Lähi- ja etäopetuksen, sekä niiden yhdistelmien käyttö vaihtelee eri oppilaitosten välillä. Lähiopetuksen todettiin sopivan paremmin nuorille metsätalousinsinööriopiskelijoille, eikä korona-aikana toteutetusta etäopetuksesta jäänyt kaikille hyviä kokemuksia. Toisaalta pandemia-aika oli yhteiskunnallisella tasolla poikkeuksellista, ja median sekä yhteisöpalveluiden käyttö yleistyi erityisesti nuorten aikuisten (16–24-vuotiaat) keskuudessa (Kohvakka & Saarenmaa 2021).

Suullista viestintää harjoitellaan ammattikorkeakouluissa keskustelujen lisäksi käsikirjoitetuissa simulaatiotilanteissa, joissa aiheena voi olla esimerkiksi asiakkaan reklamaatio. Tilanne on reklamaatiota vastaanottavalle opiskelijalle odottamaton, eikä hän tunne käsikirjoitusta. Keskustelu nauhoitetaan ja sen kulkua analysoidaan myöhemmin. Opiskelijat voivat haastateltavan mukaan suhtautua harjoitukseen ensin kriittisesti, mutta eläytyvät kuitenkin tilanteisiin. Opettajan tehtävänä on luoda turvallinen harjoitteluympäristö. Kirjallista viestintää harjoitellaan tuottamalla lähteisiin perustuvia asiatekstejä. Kirjoittamisessa valitaan tekstillä kohderyhmä ja sopiva julkaisukanava. Tekstejä parannellaan saadun vertaispalautteen perusteella ennen niiden lopullista muotoilua. Työnhakuun, oman osaamisen esittelyyn ja videoiden käsikirjoittamiseen liittyvien tekstien kirjoittamista harjoitellaan edellä mainittujen lisäksi kaikkien opiskelijoiden kanssa.

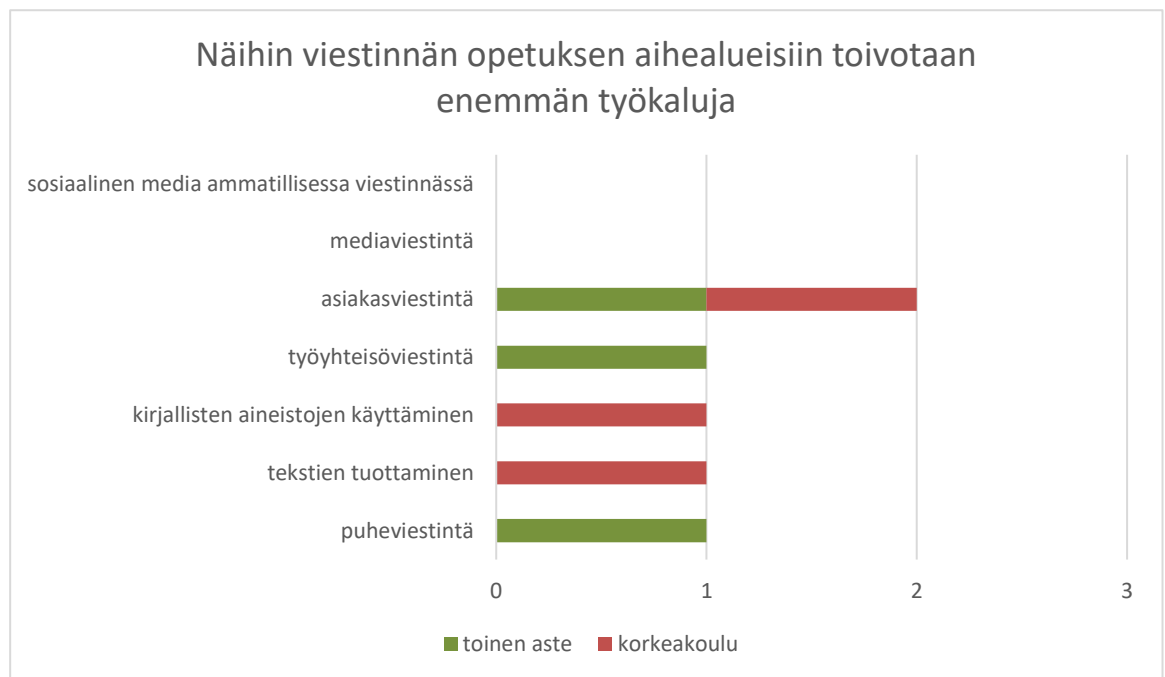
Kyselyssä tiedusteltiin, mihin viestinnän aihealueisiin opetushenkilöstö kouluissa toivotaan enemmän työkaluja (Kuva 4). Korkeakoulusta saadussa vastauksessa toivottiin työkaluja tekstien tuottamiseen, asiakasviestintään ja kirjallisten aineistojen käyttämiseen.

Haastatteluissa tuotiin esiin viestinnän opettajan ja metsäalan opettajan yhdessä suunnittelemat argumentaatioharjoitukset ja videoesityksiin valmistautuminen. Tähän liittyen toivottiin mahdollisuutta käyttää harjoituksissa enemmän ulkopuolisia sparraajia, jolloin tilanteet vastaisivat paremmin työelämässä vastaan tulevia haasteita. Myös puun

ostoon liittyviä tosielämän tilanteita haluttiin tulevaisuudessa sisällyttää enemmän työharjoitteluihin. Lisää opetusmateriaaleja toivottiin haastatteluissa simulaatiotilanteisiin ja lähdekritiikin opettamiseen. Julkiseen keskusteluun liittyvät aiheet ja niihin valmentavat opetusmateriaalit nähtiin tärkeinä.

Yhdessä haastatteluista todettiin materiaalien monipuolisuuden olevan tärkeintä. Näin erilaiset oppijat saavat itselleen sopivia työkaluja. Haasteeksi mainittiin opetusmateriaalien hautautuminen niiden runsaan määrän vuoksi. Opettajat haluavat yleensä muokata materiaalit itselleen sopivaan muotoon, ja yleisesti toivottiin saataville netistä ladattavia materiaaleja. Asiantuntijavierailuiden mainittiin jäävän rahoituksen puutteessa usein toteutumatta.

Kuva 4. Viestinnän työkalujen tarve eri aihealueilla.

Toisen asteen vastauksissa mainittiin lisäksi avoimessa kentässä erikseen tärkeänä taitona asiakkaan kohtaaminen.

Vastausvaihtoehtoihin listattuja mediaviestintää (tv, radio, lehdet ja verkkosivut), sosiaalista mediaa tai lähdekritiikkiä ei valittu kertaakaan.

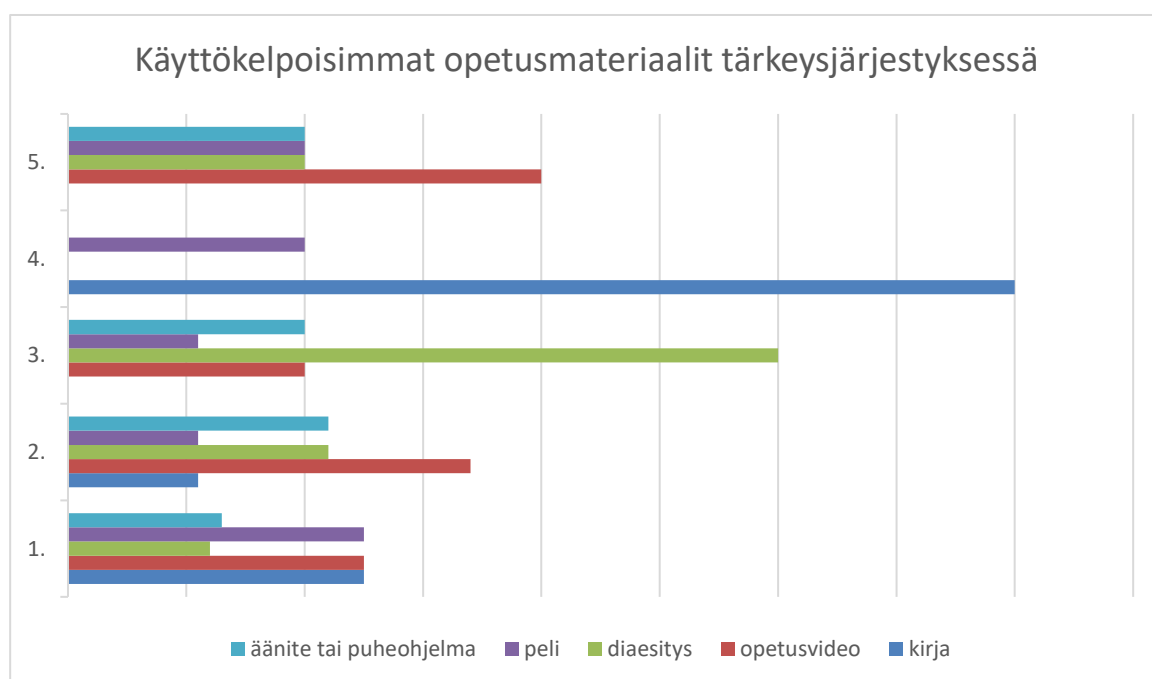
Käyttökelpoisimmat materiaalit viestinnän opetuksessa jakoivat mielipiteitä.

Korkeakouluopetuksen vastauksissa tärkeimmäksi valittiin kirja ja toiseksi tärkein oli video.

Toisen asteen vastauksissa tärkeimmiksi valittiin useimmin opetusvideo ja peli, joiden jälkeen toiseksi tärkeimpinä nähtiin äänitteet tai puheohjelmat (podcast) sekä diaesitykset (Microsoft Powerpoint tai vastaava). Haastatteluissa mainittiin aiheisiin johdattelevat lyhytvideot sekä opetuksen tukena käytettävät lyhyet webinaarit hyödyllisinä, opetusta tukevana välineinä, joiden valmistamiseen opettajien työaika tai osaaminen ei aina riitä.

Eri koulutusasteiden yhdistetyissä tuloksissa useimmin ensimmäiselle sijalle valittiin kirja, opetusvideo sekä peli. Toiseksi tärkeimpänä pidettiin opetusvideota, äänitettä tai puheohjelmaa sekä diaesitystä (Kuva 5).

Kuva 5. Eri koulutusasteiden näkemykset opetusmateriaalien toteuttamistavoista.

Avoimia vastauksissa annettiin tähän kysymykseen ahkerasti. Korkeakouluvastauksen mukaan keskustelu ja keskeneräiset ajatukset ovat usein parhaita mahdollisia opetusmateriaaleja. Näiden käyttämisen ajateltiin vaativan opettajalta asiantuntijuutta metsätalouden lisäksi viestinnästä. Myös opetusmateriaalin ja opetusmenetelmän rajaa kyseenalaistettiin. Eräässä vastauksessa todettiin, että kysymyksessä mainittuja välineitä voidaan käyttää monin eri tavoin. Diaesitys voi tarkoittaa dioilta esiteltyjä asioita ja niiden läpilukemista, mikä ei ole kannatettava tapa. Jos diaesityksen avulla sanoitetaan esimerkiksi ongelmatilannetta, se on jo kannatettavampaa.

Toisen asteen viestinnän opetuksessa ei nähty oleellisena sitä, missä muodossa opetusmateriaali on. Tärkeämpää on ymmärtää millä tavoilla viestinnän eri muotoja opitaan. Käytännön harjoitukset mainittiin toisen asteen viestinnän opetuksen parhaaksi menetelmäksi. Esimerkkinä tuotiin esiin simulaatiotilanne, jossa keskustellaan. Opettaja voi myös kertoa omia esimerkkejä tilanteista, joissa tarvitaan oppitunnin aiheena olevia taitoja.

4.4.3 Muutostarpeet

Lähivuosien muutoksista viestinnän opetuksessa kysyttiin myös (Kuva 6). Näistä ei korkeakouluvastaajilla ollut tietoa (1 vastaus) tai muutoksia ei ollut tulossa (1 vastaus). Myös 5 kpl toisen asteen oppilaitosten vastaajista valitsi vaihtoehdon “en osaa sanoa”, kaksi valitsi vaihtoehdoksi, ettei muutoksia ole tulossa ja yksi vastaaja tiesi muutoksia olevan lähivuosina luvassa. Yhdistetyissä vastauksissa selkeästi eniten valituksi tuli vaihtoehto “en osaa sanoa”.

Tulevaa muutosta toisen asteen oppilaitoksessa tarkennettiin avoimen kentän kommentilla. Opetus on vuonna 2025 lähiopetusta, mutta mahdollisesti tulevaisuudessa se on osin etäopetusta.

Haastatteluissa nousi esiin korkeakoulujen reagoineen lähiaikoina muutostarpeisiin esimerkiksi suunnittelemalla uusia opintokokonaisuuksia konfliktien ja haasteiden käsittelyyn. Viestintäkanavien lisääntyminen vaatii erään haastateltavan mukaan opiskelijoilta tulevaisuudessa entistä parempia taitoja etänä tapahtuvaan viestintään. Oppilaitoksissa vierailee säännöllisesti työelämän edustajia, ja heiltä saadaan ajantasaista tietoa työelämän osaamistarpeista. Myös harjoittelupalautteet ja uraseurantakyselyt tuottavat oppilaitoksille tietoa työelämän tarpeista.

Yksikään kymmenestä vastaajasta ei käytä Puhetta metsästä-viestintäopasta. Kaksi tietää, että se ei ole käytössä omassa oppilaitoksessa ja kahdeksan valitsi vaihtoehdon “en tiedä”. Näistä kaksi oli korkeakouluvastaajia. Koska yksikään vastaajista ei ole käyttänyt viestintäopasta, myöskään oppaaseen ja sen sisältöjen kehittämiseen liittyviä vastauksia ei saatu. Haastatelluista kaksi tunti metsäalan viestintäoppaan.

Viimeisenä kyselyssä oli vapaa kenttä liittyen viestinnän opetuksen kehittämiseen eri koulutusasteilla. Tähän saatiin vastauksia toisen asteen oppilaitoksista. Toisen asteen tutkintoa aloittavilla opiskelijoilla todettiin olevan pääosin heikko lähtötaso kaikissa suomen kieleen liittyvissä asioissa. Viestinnän opetus nähtiin tärkeänä, mutta ehkä sivuun jääneenä

asiana. Erään vastaajan mielestä viestinnän opetusta tulisi ottaa esille enemmän kouluopetuksen jokapäiväisessä toiminnassa. Vastaaja tarkensi vielä, että jos esimerkiksi työmaalle tulee vieras henkilö, hänet tulisi nähdä mahdollisena tulevana asiakkaana. Viestinnän opetusta tulisi vastausten perusteella lisätä metsäalan koulutuksissa. Metsäalan viestintä tavoittaa erään vastaajan mielestä vain henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita metsäalasta. Metsäalan näkyvyyttä tulisi tämän vastauksen mukaan yleisemmin lisätä.

5 Johtopäätökset

Käsitteen monitahoisuuden vuoksi viestinnän tarkka määrittely on haastavaa ja johtaa syvällisiin pohdintoihin. Viestinnän sisällyttäminen aineopintoihin haastaa opetushenkilöstöä jopa sen määrittelyssä, opettaako itse viestintää vai ei. Yleisesti käytetyt viestinnän onnistumisen mittarit liittyvät opetuksessa ja työelämässä usein yksilöiden näkemyksiin. Mitattavia asioita voivat olla esimerkiksi osaamisen kehittyminen, tai asiakaspalvelukokemuksista saatu palaute. Vaikka viestinnän opetus on laissa määritelty varsin yleisellä tasolla, oppilaitoksissa sitä suunnitellaan tarkemmin ja opetusta toteutetaan monipuolisesti. Opetuksen tarjonta on vuonna 2025 pääosin riittävää, mutta aihealueisiin ja opetusmenetelmiin tarvitaan muutoksia alan kehittyessä. Toisen asteen koulutukset ja yliopisto-opetus perustuvat yhä vahvasti lähiopetukseen. Ammattikorkeakoulujen opetussuunnitelmissa voidaan painottaa jo hakuvaiheessa lähi- tai etäopetuksen keinoja. Tämä mahdollistaa opiskelijalle vapauden valita omaan oppimistyyliin parhaiten sopivia opetusmenetelmiä. Opiskelijoiden elämäkokemukset ja aiemmat opinnot vaikuttavat väistämättä siihen, miten tärkeänä viestinnällistä osaamista pidetään ja kuinka motivoituneita viestinnän taitojen harjoitteluun ollaan. Uusia taitoja rakennetaan aiemmin hankittujen varaan.

Toisen asteen tutkinnon suorittaneelta metsäalan ammattilaiselta odotetaan kykyä työskennellä yksin ja toisaalta tunnistaa viestintää edellyttävät tilanteet, välittää tietoa, opastaa ja perehdyttää. Asiakkaan kohtaamisen taito on tärkeä. Asiakaspalvelutaidoillaan metsätyöntekijä vaikuttaa myös asiakassuhteisiin ja yrityksen erottautumiseen (Kosamo 2022, s. 27; ks. myös Kauppinen, 2022). Vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, työyhteisöviestintään, tekstien tuottamiseen ja asiakaspalvelutaitoihin kaivattiin oppilaitoksissa lisää opetusta. Vastaavaan tulokseen päätyi myös Lindström (2021, s. 33), joka ehdotti lisäksi vapaaehtoisen verkoston perustamista toisen asteen oppilaitosten yhteistyön vahvistamiseksi. Kyselyssä nousi esiin huoli heikosta viestinnällisten taitojen lähtötasosta ja siitä, että viestinnän aiheet jäivät opetuksessa sivuun. Tähän ratkaisuna

voisi olla viestinnän opetuksen lisääminen. Viestinnän saaminen opetuksen keskiöön ammattiaineissa edellyttää opettajan kiinnostusta aiheeseen ja sopivien opetusmenetelmien löytämistä. Suorittavan työn tekijän viestintätarpeet ovat erilaisia kuin esihenkilöillä (Scheinin, 2014, s.7), mutta niillä on merkitystä työn laadun kannalta. Parhaina tapoina viestintätaitojen opettamiseen nähtiin opettajajohtoiset harjoitukset ja elävän elämän tilanteet. Lindström (2021, s. 20) toteaa opettajalla olevan vapauden valita opetusmenetelmä usein itsenäisesti ja osa opettajista kannattaa opetuksen kehittämistä hybridimäiseksi. Etäopetus nähtiin kyselyn perusteella kokeilemisen arvoisena menetelmänä myös yksittäisissä toisen asteen oppilaitoksissa.

Viestintää opettavilla toisen asteen opettajilla on erilaisia mieltymyksiä opetusmenetelmien suhteen. Materiaalit muokataan omiin menetelmiin sopiviksi useista eri lähteistä. Käytössä on todettu olevan viime vuosina sekä fyysisiä kirjoja että sähköisiä materiaaleja (Lindström 2021, s. 19). Opettajien ammattitaito on kasvavassa roolissa, kun viestinnän opetusta sisällytetään muihin aiheisiin. Tämä on kuitenkin toivottu tila, ja viestinnän opetusta halutaan mukaan metsäopetuksen jokapäiväiseen toimintaan. Käytännön harjoitukset sekä simulaatiotilanteet vaativat kokonaisuuksien hallintaa ja monipuolista osaamista. Kirjojen ja pelien ohella videot arvioitiin kyselyssä kolmen käyttökelpoisimman opetusmateriaalin joukkoon. Lindströmin (2021, s.19) haastattelemista metsäalan oppilaitoksista neljässä on tehty videoita sosiaaliseen mediaan (YouTube, TikTok), ja yhdessä oppilaitoksessa niitä aiotaan jatkossakin tehdä oppimisen näkökulmasta. Toistopalveluihin, kuten YouTubeen tallennettuja videoita käytetään oppilaitoksissa yleisesti etenkin itsenäisen opiskelun materiaalina (Lindström 2021, s.19).

Opetusresurssin riittävyys aiheena jäi toisen asteen osalta epäselväksi. Opettajan johtamissa vuorovaikutustilanteissa ammattitaitoisen opetusresurssin tarve oli kuitenkin ilmeinen, etenkin jos työskentely tapahtuu pienryhmissä. Käytännön harjoituksia toivotaan myös viestinnän opetukseen. Nuorimmat opiskelijat keskittyvät mielellään ammattiaineiden teknisiin taitoihin, ja opiskelijoille on osana viestinnän opetusta perusteltava sen merkityksellisyys työelämätautona.

Korkeakoulujen opetussuunnitelmissa kirjallinen viestintä, tiedonhaku ja lähdekritiikki ovat perinteisesti vahvan painotuksen saaneita viestinnän osaamisalueita. Informaation määrän kasvaessa ja tekoälytoimintojen muuttuessa arkipäiväisiksi näiden taitojen merkitys ei ainakaan vähene. Kirjallisen viestinnän harjoituksia voidaan toteuttaa monipuolisesti myös etäopiskeluna, mikä turvaa kirjoitustaidon säilymistä opetusympäristöjen muuttuessa.

Vastavalmistuneet metsätalousinsinöörit kokivat osaamisensa kasvaneen erityisesti näissä taidoissa opintojen aikana, mikä viittaa opetuksen hyvään laatuun ja riittävään määrään.

Sanaton viestintä leikkaa läpi useita viestinnän osa-alueita. Viestinnän arviointia ja palautteen antamista sekä sen vastaanottamista harjoitellaan korkeakouluissa tällä hetkellä riittävästi, ja osana esiintymistä sekä asiakaspalvelua kyseiset taidot tulevat työelämässä monipuolisesti käyttöön. Opetuksessa on tarpeen pitää kiinni ja kehittää edelleen oman ja muiden toiminnan arvioimiseen, sekä esiintymiseen liittyviä taitoja.

Markkinointiin ja myyntiin liittyviä viestinnän sisältöjä on esitetty opetussuunnitelmissa vaihtelevasti, ja niiden tarkentamiseen voisi jatkossa paneutua. Useissa oppilaitoksissa esillä on lähinnä oman osaamisen markkinointi. Vastavalmistuneilla ei ole markkinointi- ja myyntitaidoissa erityisiä puutteita, mutta taidot eivät ole myöskään parhaiten kehittyneiden joukossa. Tämä jättää mahdollisuuden opetuksen kehittämiseksi edelleen. Markkinointi tapahtuu vuonna 2025 usein verkostojen kautta. Verkostojohtamisen taitoja, sekä alais- ja esimiesviestinnän taitoja korkeakouluopinnoissa olisi tarpeen kehittää edelleen. Oppilaitoksissa toivotaan myynti- ja neuvottelutilanteiden harjoittelun siirtyvän entistä enemmän työelämän aitoihin ympäristöihin, työharjoitteluun. Uusien käytäntöjen luominen vaatii oppilaitoksilta suunnitelmallisuutta ja kehittämistyöstä kiinnostuneita ohjaajia.

Opetusresurssia voidaan korkeakouluissa pitää osin riittävänä. Lisäresurssia tarvittaisiin opetuksen suunnitteluun sekä pienryhmätoimintaan, joka on toimiva tapa opettaa viestinnän taitoja. Vuorovaikutuksen merkitys niin verkko-opiskelussa kuin lähiopetuksessakin on tunnustettu opiskelijoiden tyytyväisyyttä lisääväksi tekijäksi (Niinivaara & Lehtonen 2023, s. 9). Opetushallitus (2018, ss. 72–73) ennakoii työelämäkumppanuuksien korostuvan opetuksessa ja oppilaitoksista nousi tälläkin kertaa toive viestinnällisten harjoitusten toteuttamisesta oppilaitoksiin saapuvien vierailijoiden kassa. Tällaiseen toimintaan tarvittaisiin hankerahoitusta. Eri medioiden käyttö tai sosiaalinen media ammatillisena työkaluna ei opetushenkilökunnan näkökulmasta kaipaa lisäopetusta, mutta aihealueet olivat vaihtelevasti esillä opetussuunnitelmissa. Kilpeläinen & Lautanen (2024, s. 6) toteavat vastavalmistuneiden metsätalousinsinöörien taitojen kehittyneen hyvin tieto- ja viestintäteknologian käyttötaidoissa. Tämä voi viitata tekniseen osaamiseen, mutta siihen voi sisältyä myös eri medioissa tapahtuvaa viestintää. Opetussuunnitelmien tarkentaminen olisi tarpeen, jotta kaikki opiskelijat pääsevät tulevaisuudessa hyödyntämään työkaluja verkostoissa toimimiseen, ja toisaalta opetus voisi vastata paremmin metsäalalla jatkuvasti kehittyvään toimintaympäristöön.

Viestinnän taidot kehittyvät opetusasteesta riippumatta parhaiten vuorovaikutustilanteissa. Kuten Scheinin (2014, ss. 10–11) toteaa, viestinnän opetuksen integrointi mahdollistaa yhteistyön viestinnän ja ammattialan opettajan kanssa ja opetusta voidaan toteuttaa työelämälähtöisillä materiaaleilla. Kaikilla koulutusasteilla tuotiin esiin simulaatiotilanteiden ja käytännön harjoitusten merkityksellisyys viestintää opetettaessa. Viestintä on riippuvaista siihen osallistuvista henkilöistä ja parhaita mahdollisia toimintatapoja voi olla useita. Metsäasioista tulisi kyetä viestimään ymmärrettävästi myös henkilöille, jotka eivät tunne alaa.

Korkeakoulut toteuttavat viestinnän opetusta hyviksi katsomillaan menetelmillä, ja monipuoliset toimintatavat mahdollistavat opiskelijalle omaan oppimistapaan ja elämäntilanteeseen parhaiten sopivan vaihtoehdon (Murtola ym., 2023, s. 21). Valintaa erilaisten opetusmenetelmien välillä tehdään jo opintoihin hakeuduttaessa. Opetusmateriaaleja korkeakouluissa tuotetaan itse tai muokataan omaan käyttöön sopiviksi, ja valmiilta materiaaleilta toivotaan helppoa saatavuutta. Netistä ladattavat materiaalit ovat oppilaitosten näkökulmasta käyttökelpoisia ja aiheisiin johdattelevat lyhytvideot, napakat webinaarit sekä lähdekritiikkiin ja julkiseen keskusteluun valmentavat materiaalit koettiin tärkeiksi. Osassa oppilaitoksista on jo reagoitu julkisen keskustelun asettamiin haasteisiin. Opetukseen on esimerkiksi lisätty konfliktitilanteisiin liittyvää viestintää.

6 Pohdinta ja jatkokehitysideat

Työn aihe herätti kiinnostukseni ajankohtaisuudellaan ja keskustelu toimeksiantajan kanssa vahvasti halua tarttua työhön. Aikataulu tekemiselle syntyi viimeisen opiskeluvuoden rytmää mukailleen. Suunnitteluvaihe ja teoreettiseen viitekehykseen perehtyminen alkoivat joulukuussa 2024. Lopullisten tutkimuskysymysten määrittelyn jälkeen tutkimusluvut haettiin tammikuussa 2025 ja kyselyä hiottiin lopulliseen asuunsa lupaprosessin rinnalla. Näiden valintojen seurauksena kyselytutkimus ajoittui Etelä-Suomen hiihtolomaviikoille. Alustavat tulokset esiteltiin tilaajalle maaliskuussa. Vastausten määrä jäi odotettua pienemmäksi, joten tulosten täydentämiseksi päädyttiin hankkimaan korkeakouluista puhelinhaastatteluilla lisää aineistoa. Samalla työn aikataulua oli hieman venytettävä, mikä toisaalta mahdollisti tulosten pohdinnan vielä toistamiseen eri näkökulmista. Puhelinhaastattelut toivat esiin myös korkeakoulujen välisiä eroja lähi- ja etäopetuksen suhteista, sekä oppilaitoskohtaisista eroista eri opetusmenetelmien toimivuudessa. Tulosten käsittely ja niiden saattaminen tilaajalle käyttökelpoiseen muotoon on ollut

antoisaa, ja tulosten muodostumista edisti merkittävästi työn alkuvaiheessa hankittu teoriatieto.

Opetusmenetelmät ja opetusmateriaalit kietoutuvat toisiinsa, eikä niitä kyselyssä saatu muotoiltua täysin yksiselitteisiksi. Toisaalta tämä herätti vastaajissa pohdintaa ja toi esiin opettajien asiantuntijuutta käsitteiden määrittelyn osalta. Vaikka oppimateriaali olisikin laadukasta, vasta opettajan osaaminen määrittelee sen, miten monipuolisesti opiskelijat pääsevät erilaisia opetusmateriaaleja hyödyntämään. Nuoret opiskelijat saattavat huomata viestinnän merkityksen työelämätautona vasta työkokemuksen kautta, ja voisivat hyötyä viestinnän opetuksesta joitain vuosia työelämäään siirtymisen jälkeen. Ajo-opetuksessa aiemmin käytetty toinen vaihe on jäänyt historiaan, mutta viestinnän osalta voitaisiin toteuttaa vastaavaa täydennysopetusta. Opetusresurssia ei tulisi vähentää nykyisestä. Oppilasmäärät vähenevät ikäluokkien pienentyessä, ja etenkin toisen asteen oppilaitosverkosto on sirpaleinen. Opetuksen tasaisen laadun turvaamiseksi hybridiopetus on toimiva ratkaisu myös toisella asteella.

Eri medioiden käyttö ja sosiaalinen media ammatillisena työkaluna on kiinnostava aihe jatkotutkimukselle. Kyselyssä tähän aihealueeseen ei kaivattu lisää opetusta, mutta toisaalta verkostotaidot ovat vastavalmistuneilla metsätalousinsinööreillä heikoimmin kehittyneiden osaamisalueiden joukossa. Medioiden käyttö ja verkostoitumiseen liittyvät taidot eivät nousseet esille kovin monipuolisesti myöskään opetussuunnitelmissa. Suurten yritysten mediaviestintä on usein keskitettyä, mutta metsäalalla on runsaasti myös pieniä toimijoita, joissa työntekijät hoitavat viestintää oman työnsä ohessa. Aali & Leino (2014, ss. 51–52) totesivat sosiaalisen median olleen käytössä työyhteisöviestinnän kanavana jo vuonna 2014.

Metsäalan käytännön opetuksessa on hyödynnetty pitkään konevalmistajien simulaattoreita, ja tätä ajattelua voitaisiin soveltaa myös viestinnän opetukseen. Teknologian kehittyminen mahdollistaa lisätyn todellisuuden monipuolisen käytön lähitulevaisuudessa. Jatkossa käytetään enemmän myös tekoälyn luomia, räätälöityjä digitaalisia kaksosia, joilla voidaan yhdistää eri järjestelmien ja tietolähteiden sisältöjä samaan paikkaan, sekä synkronoida niitä visuaalisesti yhteen todellisen maailman kanssa. Tällaisten ratkaisujen kautta voitaisiin kuvata ymmärrettävästi erilaisten tapahtumaketjujen vaikutusta toivottuun lopputulokseen työmaalla tai operaatioketjussa, ja harjoitella samalla suunnitelmallista viestintää työelämää varten. Simuloidussa tilanteessa kokonaisuuden havainnointi on yksinkertaisempaa, kuin aidossa työmaaympäristössä.

Tekoälyn käyttö opiskelun apuvälineenä on vakiintumassa. Sen käyttöä ohjaavat linjaukset oppilaitoksissa ovat kuitenkin vaihtelevia. Jatkossa voidaan selvittää, millaisia valmiuksia tekoälyn hyödyntämiseen viestinnän tukiälynä metsäalan opiskelijat ja opettajat tarvitsevat ja kuinka nämä saavutetaan käytännössä.

Opetus on aina opettajansa näköistä, ja etenkin toisen asteen oppilaitoksessa metsäalan viestinnän opetus saattaa yhden tai kahden henkilön varassa. Verkostoitumalla toisten ammatillisten opettajien kanssa toimivaksi todettuja käytäntöjä päästäisiin jakamaan, ja samalla kaventamaan oppilaitosten välisiä laatueroja viestinnän opetuksessa. Säännöllisesti toteutuvat tapaamiset toisivat verkostotyöskentelyyn jatkuvuutta.

Metsäalan opetusmateriaaliksi laadittu viestintäopas oli tunnettu kahdessa oppilaitoksessa. Haastatteluissa nousi esiin huoli laadukkaiden oppimateriaalien hautautumisesta. Jatkossa on mahdollista pyrkiä kohti kattavaa metsäalan opetuksen portaalia, jonne kootaan kaikki metsäopetuksen keskeiset materiaalit. Metsätehon ylläpitämällä Puuhuolto-sivustolla on jo runsaasti käyttökelpoista materiaalia eri koulutusasteille, ja tämän sivuston kehittäminen sekä kytkeminen muihin materiaaleihin mahdollistaisi ammatillisen tiedon löytymisen yhdestä osoitteesta.

Yleisellä tasolla esille nostettu toive metsäalan näkyvyyden lisäämiseksi on haaste myös toiveen esittäjälle itselleen. Näkyvyyttä on mahdollista lisätä kansallisten toimien lisäksi oppilaitostason suunnittelussa, esimerkiksi monipuolistamalla yhteistyötä toisten alojen opiskelijoiden kanssa. Jokaisella metsäalalla tai sen koulutuksen parissa toimivalla on tämän lisäksi päivittäin lukuisia mahdollisuuksia vaikuttaa omalla viestinnällään metsäalan näkyvyyteen.

Lähteet

- Aali, P., Leino, S. (2014). Kielten ja viestinnän opetusta integroiden. Teoksessa Tanskanen, I., Scheinin, M., Varhelahti, M. (toim.) (2014). *Kieli- ja viestintäosaaminen osana ammattitaitoa. Kokemuksia ammattikorkeakoulujen kieli- ja viestintäopintojen integroinnista.* (ss. 50-51) Turun ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-490-2>
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0.* Vastapaino.
- Ammattikorkeakoululaki 932/2014 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140932>
- Arene. (24.1.2025). *Arenen suositukset tekoälyn hyödyntämisestä ammattikorkeakouluille.* <https://arene.fi/wp-content/uploads/PDF/2024/Tekoälysuositukset/Arenen%20suositukset%20tekoälyn%20hyödyntämisestä%20ammattikorkeakouluille%202024.pdf?t=1730467050>
- Borgman, S. (15.1.2025). *Vihamielinen metsäkeskustelu heikentänyt alan työhyvinvointia.* Luonnonvarat ry. <https://www.luva.fi/ajankohtaista/stefan-borgman-vihamielinen-metsakeskustelu-heikentanyt-alan-tyohyvinvointia/>
- Gulbrandsen, I. & Just, S. (2020). *Strategizing Communication: Theory and Practice.* Studentlitteratur AB.
- Haaparanta, A. (2022). *Viestintä voi onnistua muutenkin kuin sattumalta – on aika päivittää Wiion laki.* Viesti ry. <https://www.viesti.fi/viestinta-voi-onnistua-muutenkin-kuin-sattumalta-on-aika-paivittaa-wiion-laki/>
- Helsingin yliopisto. (24.1.2025). *Intentionaalisuus ja viestinnän määritelmät.* Kielijelppi. Helsingin yliopisto. <https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/intentionaalisuus-ja-viestinnan-maaritelmat/>
- Isotalus, P. (2021). *Vuorovaikutustaitoja tarvitaan tulevaisuudessa.* <https://isotalus.fi/2021/03/16/vuorovaikutustaitoja-tarvitaan-tulevaisuudessa/>
- Isotalus, P. & Mäki, E. (2009). *Tiedon rooli puheviestinnän oppimisessa: Tapaustutkimus opiskelijoiden kokemuksista.* Teoksessa M. Almonkari & P. Isotalus (toim.), Akateeminen puheviestintä – Kuinka opettaa puheviestintää yliopisto-opiskelijoille?, 25–35. Finn Lectura.
- Juhila, K. (2021). Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>
- Kauppinen, J. (2022). *Työmaaviestinnän tila ja viestinnän vaikutus asiakaskokemukseen.* [opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022060816762>
- Kohvakka, R. & Saarenmaa, K. (2021). *Median merkitys on kasvanut pandemian aikana- monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan.* Tilastokeskus. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan>

- Kosamo, M. (2022). *Metsänomistajan aktivointi taimikon varhaishoitoon. Taimikonhoitokampanja.* [opinnäytetyö, Lapin ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/785748/Kosamo_Mari.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kilpeläinen, R. & Lautanen, E. (2024). *Metsätalousinsinöörikoulutuksen tuottaman osaamisen ja toteutuksen työelämävastaavuus.* TTS Työtehoseura. <https://www.tts.fi/wp-content/uploads/2023/10/Metsatalousinsinöörikoulutuksen-tuottaman-osaamisen-ja-toteutuksen-tyoelamavastaavuus-TTS-tiedote-2024.pdf>
- Koramo, M., Brauer, S., Jauhola, L. (2018). *Digitalisaatio ammatillisessa koulutuksessa.* Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/191033_digitalisaatio_ammattillisessa_koulutuksessa.pdf
- Kunelius, Risto. (1997). *Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin.* Viestinnän vallassa. WSOY.
- Kurkela, V. (2011). *Metsäalan toimijoiden odotuksia ammattikorkeakoulujen metsätalouden koulutusohjelmia kohtaan.*
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/31979/Kurkela_Ville.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>
- Laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta 932/2017 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170941>
- Lindström, M. (2023). *Hybridimallit metsäalan ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2021 – Valmistautumista koulutuksen kehityshaasteisiin vuoteen 2040.* TTS Työtehoseura.
https://www.tts.fi/wp-content/uploads/2023/10/Hybridimallit_metsaalan_ammattillisessa_koulutuksessa_vuonna_2021.pdf
- Maa- ja metsätalousministeriö. (2024). *Kansallinen metsästrategia 2035. Toimenpidesuunnitelma 2023-2027*
https://mmm.fi/documents/1410837/110695773/KMS2035_tps_vahvistettu+11.6.2024.pdf/df7c90cc-754f-9999-c192-b36fa55fba36/KMS2035_tps_vahvistettu+11.6.2024.pdf?t=1718117097201
- Maa- ja metsätalousministeriö. (2022). *Metsätalouden koulutus ja sen kehittäminen. Metsätalouden koulutuksen kehittämisverkoston 2020-2021 loppuraportti.* <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-399-2>
- Metsälaki 1093/1996 <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1996/1093>
- Mommo, Emma-Sofia. (2023). *Sisäinen viestintä ja sen kehittäminen Case: Yritys X.* [Opinnäytetyö, Satakunnan ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023100426872>
- Murtola, K., Eklund, K., Kanerva, A., Kivimäki, K-L., Mustonen, A., Ohinen-Salván, M., Toivanen, K-M., Tolonen-Kytölä, T. (2023). *Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen käytäntösuositukset.* <https://kivifoorumi.wordpress.com/wp-content/uploads/2023/06/ammattikorkeakoulujen-kielten-ja-viestinnan-opetuksen-kaytantosuositukset-2023.pdf>

- Mäkäläinen, H., Lehtonen, H., Karjalainen, S. (toim.) (2020). *Opetusta, ohjausta ja tutkimusta kielikeskuksessa*. Helsingin yliopiston kielikeskuksen julkaisusarja. <http://hdl.handle.net/10138/318322>
- Niinivaara, J., Lehtonen, H. (2023). *Verkko-opetuksen kehittäminen viestintä- ja kieliopinnoissa – yliopisto-opiskelijoiden kokemukset ja käsitykset vuorovaikutuksesta*. Prologi – Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti, 19 (1), 5–24. <https://doi.org/10.33352/prlq.119994>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). *Muut oppimisympäristöt*. Viitattu 29.1.2025. <https://okm.fi/muut-oppimisymparistot>
- Poikela, E. (2002). *Ongelmaperustainen pedagogiikka*. Tampereen yliopisto. https://trepo.tuni.fi/bitstream/10024/65475/1/ongelmaperustainen_pedagogiikka_2002.pdf
- Riihiaho, T., Kotikoski, S., Murtola, K. (2023). *Yhdessä onnistumme – kohti valoisaa tulevaisuutta!* Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/818194>
- Saarinen, K. & Lähteenmäki, E. (2021). *Maaliskuussa 2020 meistä tuli puhuvia päitä. Kielten ja viestinnän opettajien kertomuksia siirtymisestä verkkoympäristöön*. Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/513107>
- Scheinin, M. (2014) *Kielten ja viestinnän opetusta integroiden*. Teoksessa Tanskanen, I., Scheinin, M., Varhelahti, M. (toim.) (2014). *Kieli- ja viestintäosaaminen osana ammattitaitoa*. Kokemuksia ammattikorkeakoulujen kieli- ja viestintäopintojen integroinnista. (ss. 7-11) Turun ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-216-490-2>
- Tolonen-Kytölä, T., Ahvenainen, T., Kanerva, A., Murtola, K. (2021). *Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen laatuksiteerit*. <https://kivifoorumi.wordpress.com/wp-content/uploads/2021/01/ammattikorkeakoulujen-kielten-ja-viestinnan-opetuksen-laatuksiteerit-26.1.2021.pdf>
- Työturvallisuuslaki 738/2002 <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/738>
- Vainio, A. (22.1.2021). Tulevaisuuden töissä. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/elama/art-2000007754561.html>
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa*. Tammi
- Vilka, H. (2021). *Näin onnistut opinnäytetyössä*. Santalahti-kustannus. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523701236>
- Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista 794/2004 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794>
- Wiio, J. (2024) *Niin metsä nähdään – kuin siitä puhutaan*. https://www.mmsaatio.fi/media/webinaarit/niin-metsa-vastaa_selvitys-7.2.2024.pdf
- Yliopistolaki (558/2009) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558>

Liite 1. Kyselylomake

Kysely metsäalan viestinnän opetuksesta eri koulutusasteilla.

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Haluan osallistua tutkimukseen. Olen tutustunut tietosuojailmoitukseen ja annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn tietosuojailmoituksessa kuvatulla tavalla. Kyselyyn vastaaminen edellyttää yllä mainittujen suostumusten antamista. *
 - kyllä

2. Pääasiallinen opetusaste, jolla työskentelet. *
 - toisen asteen koulutus
 - korkeakoulu

3. Onko suomenkielisen puhe- ja kirjoitusviestinnän sekä vuorovaikutustaitojen opetus mielestäsi sisällöltään sellaista, että opiskelija saavuttaa työelämässä tarvittavat viestinnän taidot? *
 - kyllä
 - ei
 - en osaa sanoa

4. Ellei opetus vastaa mielestäsi työelämän vaatimukseen nykytasolla, mihin aihealueisiin tarvittaisiin lisää opetusta?
 - vuorovaikutustilanteissa toimiminen
 - kirjallisten aineistojen käyttö ja luotettavuuden arviointi
 - tekstien tuottaminen
 - työyhteisöviestintä
 - asiakasviestintä/asiakaspalvelutaidot
 - viestijänä toimiminen eri mediakentissä (televisio, radio, lehdet ja verkkosivustot)
 - sosiaalinen media ammatillisessa viestinnässä
 - muu, mikä?

5. Osallistutko viestinnän opetukseen tai sen suunnitteluun? *
- kyllä
 - ei
6. Oletko tyytyväinen oppilaitoksessanne käytössä oleviin viestinnän opetuksen resursseihin?
- kyllä
 - ei
 - en osaa sanoa
7. Mitkä ovat mielestäsi kolme parhaiten toimivaa tapaa opettaa viestintää? Esimerkiksi erilaiset opetusympäristöt, opetukseen osallistuvat henkilöt, opetusmenetelmät tai näiden yhdistelmät. Avoin kysymys.
8. Mihin viestinnän opetuksen aihealueisiin toivot enemmän työkaluja? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon tärkeysjärjestykseen.
- puheviestintä
 - kirjallisten aineistojen käyttäminen
 - lähdekritiikki
 - tekstien tuottaminen
 - työyhteisöviestintä
 - asiakasviestintä
 - mediaviestintä (tv, radio, lehdet ja verkkosivut)
 - sosiaalinen media
9. Ellei edellisistä vaihtoehdoista löytynyt sopivaa, voit kertoa omin sanoin mihin viestinnän opetuksen aihealueeseen tai aihealueisiin toivot enemmän työkaluja? Jos ehdotat useita vaihtoehtoja, kirjaa ne tärkeysjärjestykseen. Avoin kysymys.

10. Millainen opetusmateriaali on mielestäsi käyttökelpoisinta viestinnän opetuksessa?
Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon tärkeysjärjestykseen.
- kirja
 - opetusvideo
 - diaesitys (Microsoft Powerpoint tai vastaava)
 - peli
 - äänite tai puheohjelma (podcast)
11. Ellei edellisistä vaihtoehdoista löytynyt sopivaa, voit kertoa omin sanoin mikä olisi parasta opetusmateriaalia. Jos ehdotat useita vaihtoehtoja, kirjaa ne tärkeysjärjestykseen. Avoin kysymys.
12. Onko viestinnän opetukseen suunnitteilla muutoksia omassa oppilaitoksessanne lähivuosina? *
- kyllä
 - ei
 - en osaa sanoa
13. Mitä muutoksia opetukseen on odotettavissa? Avoin kysymys.
14. Käytätkö ”Puhetta metsästä” -metsäalan viestintäopasta opetuksessa, tai tiedätkö sen olevan käytössä oppilaitoksessanne? *
- kyllä
 - ei
 - en tiedä
15. Miten kauan olet käyttänyt opasta? Avoin kysymys.
16. Mikä tai mitkä oppaan osista ovat parhaiten toimivia?
- viestintä
 - mediaviestintä
 - sosiaalinen media
 - työkalupakki

17. Mitä osaa tai osia oppaassa toivot kehitettävän edelleen?

- viestintä
- mediaviestintä
- sosiaalinen media
- työkalupakki

18. Onko sinulla muita käyttökokemuksia tai palautetta oppaaseen liittyen? Avoin kysymys.

19. Vapaa sana viestinnän opetuksen kehittämiseksi metsäalan koulutuksissa. Avoin kysymys.